

СУДБИНА ПРЕДУЗЕЋА У РЕСТРУКТУРИРАЊУ

Ко не нађе газду иде у стечај

ФИНАНСИРАЊЕ СПОРТСКИХ КЛУБОВА

Вечити магнет за политичаре и директоре

СТРАНА 8

ВОЈСКА НЕ ДА КАСАРНУ „РАДОМИР ПУТНИК“

Политика или одбрана земље

СТРАНА 11

СЛОБОДАН СТАЛЕТИЋ, СЕЉАК ИЗ БЕЧЕВИЦЕ

Србин, а грађанин другог реда земље Србије

СТРАНА 14

ОД УГЉЕНОКОПА ДО ЕКО МУЗЕЈА

Нови сјај Сењског рудника

СТРАНА 16

ВОДА ЈЕ ДРАГОЦЕНА

ТРОШИТЕ ЈЕ РАЦИОНАЛНО

ФИЛИГРАН
ЗЛАТО - СРЕБРО

ЗНАТСКО ДВОРИШТЕ - ПЕШАЧКА ЗОНА - КРАГУЈЕВАЦ

034/ 33 66 99

ZAMENA STARIH, DOTRAJALIH I OŠTEĆENIH PLASTIKA I TASTERA NA SVIM VRSTAMA AUTO KLJUČEVA I DALJINACA

Reciklaža kertridža i tonera

RefillM

Karadorjeva 51, www.refillm.com
Tel. (034) 33 77 98 (034) 34 01 03 (064) 287 64 64

WOBY HAUS
Dobrodošli majstori!

Корацичка 1, Крагујевац
034/356-722

Карикатура: Горан Миленковић

ДРУГА СТРАНА

Да се исцроби

Пише Драган Рајчић

Откако сам на бироу за незапослене, дане, а богами и ноћи, углавном проводим крај мог телевизора који чини све што је у његовој моћи да ми бар не буде досадно. Ријалита се, потура ми гологузанке, пева ми на увце, а богами доводи ми свакодневно у госте и представнике нове власти да ме обрадују својим достигнућима. Нису ми, додуше, ни они још нашли неки посао, али зато чине све друго што је у њиховој моћи да ми улепшају дан. Посебно ме узбуђују афере са прислушкивањем у којој још нису по'ватали ко коме ту прави малу децу, а нешто им се побрвало и са оним ципом који је пре месец дана пресекао на ауто путу колону у којој је био наш дипломирани председник свих грађана. Зна се да је у питању цип начелника неке полиције, али ко га је возио, е то ни милиција не зна! Да сам ја то урадио са оним мојим кршом, лако би ми се ушло у траг јер ја не бих имао довољно горива ни да се искључим са ауто пута. Ово са полицијским аутом је, међутим, баш компликовано и није искључено да је у том ципу седео лично неки Марсовац кога су вероватно у ову причу убадили наши душмани да нас додатно дестабилизује.

Узбудљиво је, кажем, крај мог телевизора, много узбудљивије него поред електричног шпорета на коме се ништа не дешава, ако из ове опаске изузем два кувана јаја са којима сваког дана изволим почастити себе у знак солидарности са великим напретком који нам се такође спрема у тамо некој кухињи. На мом телевизору ми, међутим, озбиљно недостаје било каква опозиција. Добро, био ми ту ономад Чеда Јовановић, али не успе, мученик, ни он да ми објани како заради онол'ке паре које му сад звецкају по џеповима. А кад ми још рече да он са великим бизнисом нема никакве везе, већ да то тамо негде води његова жена, мој телевизор би животно угрожен. Тачније, имао је луду срећу јер је пепељара коју сам заврљачио ка њему погодила само фрижидер који је, опет срећом, био празан као у оно време када су Николић, Вучић и Дачић једном већ били заједно на власти.

Што се тиче остале опозиције, то до сада није вредело ни по луле дувана, приметио сам чак да је и мом телевизору било помало непријатно што је једна Демократска странка, на пример, толико упустила ствар. Но, сада када је Борис Премилостиви изгубио у овој години и последње изборе које је могао да изгуби, можда ствари са г. Ђиласом демократама крену на боље. Ђилас Челични је показао до сада изузетну постојаност јер је, упркос готово крволочним захтевима појединих медија да призна свој део власништва у покојном „Пресу“, ту малецну тајну успео да сачува од свих нас, баш као што нам се никад није до краја поверио ни о начину стицања свог, сад већ не баш малецког, богатства. Из, може бити само медијских шпекулација да је пословно повезан и са знаменитим Мишковићем, да се претпоставити да тај зна шта ради, те да ће, трагом те логике, знати да реформише и странку на чије чело је управо дошао. Посебно охрабрује то што је као велики фан свог претходника све што код њега није ваљало такође сакрио и од њега и од свих нас и то тако вешто да ништа није процурело све док несрећни Борис није на председничким изборима добио ногу. Слутим да би највећи заокрет ту могао бити тај што би након следећих избора Челични могао да пригрли Вучића и то можда и снажније него што је Премилостиви ономад ничим изазван грлио Дачића. У том смислу и ја имам једну иницијативу: а што се они не би одмах удружили у Београду, на пример? Како, уосталом, да знају шта је изборна воља народа, ако у првих десетак месеци након избора не испробају све могуће комбинације!

АНКЕТА: НА ШТА ВАМ ЛИЧЕ ХАПШЕЊА „КРУПНИХ РИБА“ ИЗ КРУГОВА ПОЛИТИЧАРА И БИЗНИСМЕНА?

М. Ињашиновић

Драган Дајић,
машински
техничар:
- Били су ситне
рибе док се нису
накрали!

Саша Накић,
агроном:
- Хапсе по
налогу ЕУ.

**Мирослав
Копривица,**
инжењер:
- Мажу очи
сиротињи! Хапсе,
па их ослобађају.

Марко Лазовић,
наставник
виолине:
- Промоција
правде Европске
уније.

**Слободан
Стефановић,**
пензионер:
- Изигравање
народа.

**Живадин
Васиљевић,**
инжењер:
- Сагласан, нека
бије, нека бије,
тренутак им је!

**Никодије
Срећковић,**
трговац:
- На власт дошли
људи са мудима.

**Снежана
Јанковић,**
економиста:
- Требало је то
одавно
похапсити.

**Гордана
Аврамовић,**
економиста:
- Риба смрди од
главе.

Житопродукт
Крагујевац, Војводе Путника 70
Телефони: 034 370 303
370 215, 370 072, 370 135, 370 192
zitoprodukt@nadlanu.com

Брашно по произвођачким ценама

Произвођачке цене,
гарантовани квалитет
белог, лиснатог,
печеног, замрзнутог
пецива

Све врсте хлеба и пецива у нашим објектима:
ТЦ Аеродром, Мала пијаца,
код улаза у Житопродукт,
у кругу Заставе,
у Улици Драгослава Срејовића 5

prozori sa imenom
i prezimenom

SUNCE

Da li ćete i ove zime
grejati ulicu?

suncemarinkovic.com 034/ 330 870

КОМПАНИЈА „ДЕЛЕЗ“ ГАСИ ТП „СРБИЈА“

Крај тужне приче или почетак драме

Радници не пристају да остану без посла под условима које им је припремио белгијски власник и траже отпремнине од 300 евра по години стажа, а ако се тај захтев не испуни најављују кривичне пријаве и протесте. На мети им је и Мирослав Мишковић с питањем под којим условима су неки објекти „Србије“ почели да послују под фирмом „Делта макси“, кад се приликом приватизације као власник легитимисала извесна Ана Петковић

Пише Милош Пантић

Пет година после приватизације, од када су се званично измењала три власника, некадашње највеће трговинско предузеће у Шумадији „Србија“, које је имало преко 600 запослених и 70 продајних објеката од 35.000 квадрата, 14. децембра престаје са радом. Такву судбину је овој фирми наменио актуелни власник, белгијска компанија „Делез“, одлуком да преостале четири продавнице предузећа и магацин и Илићеву затвори, а 102 радника као технолошки вишак отпусти са отпремнинама.

Одлука је објављена 22. новембра, уз образложење Давида Вандер Скурена, генералног директора „Делез Европе“ за Србију, БиХ и Црну Гору, да је није било лако донети „имајући у виду последице по запослене“, али да ће затварање непрофитних продавница, које очигледно не одговарају потребама потрошача, омогућити нормалан раст и развој компаније и донети уштеде из којих ће „Делез Србија“ да инвестира на српском тржишту.

Подсетимо, фирму ТП „Србија“ је у септембру 2007. године на аукцији купила извесна Ана Петковић из Београда за око седам милиона евра, али је од почетка била јавна тајна да иза ове куповине стоји „Делта макси“ Мирослава Мишковића. То се коначно потврдило када је почетком марта прошле године белгијски „Делез“ за 932,5 милиона евра купио „Делта макси“ и када је објављено да је тиме постао власник и крагујевачке „Србије“, иако никада није обелодањено када је власништво ове фирме и званично прешло са Ане Петковић на Мишковића.

Изненађени отказом

Драган Марковић, члан Извршног одбора синдиката ТП „Србија“, каже да је од доласка белгијског власника било јасно да се „претеклим“ радницима у фирми, од којих је 40 радило у преостале четири продавнице, исто толико у магацину у Илићеву и око 30 њих у дирек-

ПРОДАВНИЦА У ГЛАВНОЈ УЛИЦИ, ЈЕДНА ОД ЧЕТИРИ ЗА ГАШЕЊЕ

цији предузећа, не спрема ништа добро, упркос обећањима да ће унапредити рад фирме и подићи је на виши ниво.

Фирми су још за време Ане и Мишковића остављене четири најгоре продавнице, са очигледном намером да таворе, како би се имао изговор да се на крају и цело предузеће угаси. Боље самопслуге и продавнице пребачене су да раде под фирмом „Делта макси“, преузимајући и одређени број радника, а велики број продавница је продат. Доласком белгијског власника такво стање је преузето и ове четири радње су наставиле да таворе све до одлуке о гашењу, објашњава Марковић.

Он каже да је запосленима било јасно какав исход могу да очекују, јер када продавница има дневни пазар од 15.000 динара, а запошљава десет радника, ничем добром нико не може да се нада. Уз то, Белгијанци су, преузимајући власништво над фирмом, одлучили да раскину уговоре о франшизи под којима су биле продавница у Белошеву и Колонији, као и две самопслуге у Багремару. Продавнице су затворене и од тада про-

УПРАВНА ЗГРАДА У ЦЕНТРУ ГРАДА ОД 4.000 КВАДРАТА

падају, док су радници из њих пребачени у магацин, где практично нису имали никаквог посла.

Неприхватљива отпремнина

По речима Марковића, преостали радници у фирми су видели „колико је сати“ и очекивали су одлуку о гашењу преду-

зећа, али се нису надали да ће бити проглашени технолошким вишком, претпостављајући да ће их нови власник пребацити на рад у продавнице „Максија“.

Оваква могућност је из управе предузећа одбијена, уз образложење

Драган Марковић: Ако садашњим власницима остаје ве-

ома вредна имовина, продавнице, магацин у Илићеву, управна зграда у центру града, онда није праведно да ми одемо на биро са отпремнинама које би испале мање од сто евра по години стажа

да и у тим радњама фирма има вишак запослених, па су им званично, саопштењем генералног директора „Делеза“ за овај део Европе, понуђене законске отпремнине. Неколико дана након такве понуде, Синдикат „Србије“ донео је одлуку да упути

писмо управи предузећа, као и Националној служби за запошљавање, иза којег су стали сви запослени.

Садржина тог писма је да се понуда „Делеза“ о законским отпремнинама одбија и захтева се да радници који се проглашавају технолошким вишком добију отпремнине од 300 евра по години стажа. Уз то, радници траже и исплату заосталих исплата тоглог obroка и превоза за више година када су власници били Ана

ном коју ће након гашења фирме распродати, а то су поменуле четири продавнице, али и магацин у Илићеву од 12.000 квадрата и управна зграда у центру града од 4.000 квадрата, плус продавнице које су затворене. Ако садашњим власницима остаје толика имовина, онда није праведно ни прихватљиво да ми напустимо фирму и преселимо се на биро са законским отпремнинама које би испале мање од сто евра по

години стажа, закључује Марковић.

Синдикат је надлежнима у предузећу, као и компанији која је власник фирме, дао рок од пет дана да одговори на њихове захтеве, а уколико одговор не стигне, или буде негативан, најављују протесте испред седишта предузећа. И не само то, већ намеравају да упу-те кривичне пријаве против предузећа за све оно што се догађало док је власник био Мишковић, кријући се иза имена Ане Петковић. Пријаве би се, по објашњењу Драгана Марковића, односиле на то да се провери да ли је ова фирма продавала објекте који припадају „Србији“ изнад оног минимума који је одређен Законом о приватизацији и под којим условима су неки објекти „Србије“ у једном моменту почели да послују под фирмом „Делта макси“. Рок за одговор на ове захтеве истиче почетком наредне недеље.

Петковић, односно Мишковић, као и исплату јубиларних награда које им се дугују из тог периода.

Сви запослени су једногласно стали иза ових захтева. Пошли смо од тога да предузеће које треба да напустимо остаје са великом имови-

МАГАЦИН У ИЛИЋЕВУ ОД 12.000 КВАДРАТНИХ МЕТАРА

РЕСТРИКЦИЈЕ У „ДЕЛЕЗУ“

Отпустили пет хиљада радника

Белгијска компанија „Делез“ објавила је почетком ове године да због пада промета затвара 113 продајних објеката у Сједињеним Америчким Државама, у којима је радило 4.900 запослених, као и 20 продавница у Источној Европи, у Србији, Бугарској и БиХ, у којима је радило сто радника, чиме се број отпуштених заокружио на 5.000. Истовремено је у Србији почетком ове године најављено отварање 20 нових и реновирање 40 продавница, чиме би се створили услови да у нашој замљи ова компанија запосли 600 нових радника.

Тада је објављено и затварање по једне „мини - макси“ продавнице у Мрчајевцима, Крагујевцу, Бољевцу, Врању и три у Шапцу, са најавом да ће запосленима у тим радњама, којима не буде омогућен прелазак у друге радње, бити понуђена „најбоља могућа опција“. У саопштењу о гашењу продавница и магацина ТП „Србија“ компанија „Делез“ објавила је да је ове године у Србији отворила 13 нових продавница и ренивирала 16 објеката.

СУДБИНА КРАГУЈЕВАЧКИХ ПРЕДУЗЕЋА У РЕСТРУКТУРИРАЊУ

Ко не нађе газду иде у стечај

Према најновијим изменама Закона о приватизацији статус предузећа у реструктурирању од 30. јуна 2014. године биће драстично измењен. Те фирме више неће бити, као што је сада случај, изузете од принудне наплате дугова, а то практично значи да ће од тада морати да послују по тржишним условима, или их једноставно неће бити на привредној мапи Србије.

Многа предузећа која су у реструктурирању имају тај статус управо због тога што не могу равноправно да се носе са тржишно оријентисаним фирмама. А, то не могу због вишка запослених, застареле технологије и израбуване опреме. Пошто држава нема новца за исплату отпремнина радницима који ће у тим фирмама, као технолошки вишак, остати без посла, у помоћ ће највероватније прискочити Светска банка, чијим ће парама отпремнине бити исплаћене. То опет значи да отприлике за годину и по неће више бити предузећа у реструктурирању.

Иначе, тај помало незграпан појам значи да су предузећа уведена у посебан статус да би се припремила за приватизацију. Она са вишом радника и застарелом опремом и технологијом нису била интересантна ни страним, ни домаћим купцима.

Према подацима Агенције за приватизацију, која је надлежна за ове фирме, у Србији је тренутно у реструктурирању 175 предузећа, у којима је запослено око 55.000 радника.

Дугови достигли вредност имовине

Колико ће од њих наћи стратешког партнера до краја јуна 2014. године и изабети стечај и ликвидацију тешко је рећи. Према речима директора Агенције за приватизацију Владислава Цветковића није упутно лицитирати бројевима док се не сачине детаљније анализе. Он каже да највероватније наредне године неће бити већих отпуштања радника, јер у буџету нема новца за отпремнине, али ће се то највероват-

У крагујевачким фирмама у реструктурирању ради око 4.000 радника и крајње је неизвесно да ли ће до краја јуна 2014. године „Аутосаобраћај“, „Застава камиони“, „21. октобар“ и предузећа Групе „Застава возила“ наћи стратешког партнера и бити приватизована, или ће отићи у стечај и ликвидацију. Нешто извеснија судбина чека „Заставу безбедност“ и „Енергетику“ које треба да постану градске фирме

ФИРМЕ У РЕСТРУКТУРИРАЊУ СА НАЈВЕЋИМ БРОЈЕМ ЗАПОСЛЕНИХ

„Аутосаобраћај“	480
„Енергетика“	527
„Застава камиони“	736
„Метал системи“	267
„21. октобар“	290
„Застава безбедност“	85

није десети 2014. године, ако се постигне договор са Светском банком.

Агенција за приватизацију припремила је акциони план и он предвиђа да се већ током наредне године прода један одређени број предузећа или њихових делова. То се односи на фирме за које постоји интересовање купаца. У сарадњи са Свет-

ском банком ангажован је саветник који ће анализирати пословање 70 највећих предузећа у реструктурирању и дати предлог на који начин се појединачно предузеће може приватизовати.

Вредност имовине предузећа у реструктурирању, према књиговодственим подацима на крају 2010. године, износила је око 338 милијарди динара. У истом тренутку њихове обавезе су достигле 325 милијарди динара.

Велики број фирми у реструктурирању добијао је директне или индиректне субвенције од државе. Наредне године и то ће се променити. Према речима државног секретара у Министарству финансија и привреде Александра Љубића у буџету за наредну годину за субвенционисање привреде наћи ће се много мање новца, па ће и предузећа добијати мање него до сада.

Иначе, треба знати и то да, према сада важећим законима, предузећа у реструктурирању не плаћају никакве обавезе према држави, а да многа од њих нису исплаћивала ни минималне зараде запосленима. Ако би се строго примењивао закон и ако би се посматрало само из економског угла већина тих предузећа су одавно била зрела за стечај.

Но, зарад мира у кући и великог броја запослених држава им је гледала кроз прсте.

Интересантно је и то да су се међу фирмама у реструктурирању нашле и оне које су приватизоване по старом Закону о приватизацији, али и оне чија је приватизација поништена. Ту је и не мали број предузећа за које је неколико пута расписан тендер или одлагана лицитација, јер није било заинтересованих купаца.

„Безбедност“ и „Енергетика“ постају градске

У Крагујевцу у фирмама у реструктурирању, којих има девет, ради око 4.000 радника и њихова судбина крајње је неизвесна. У реструктурирању су „Аутосаобраћај“, „Енергетика“, „21. октобар“, „Метал системи“, „Застава безбедност“ и предузећа ко-

ја послују у оквиру Групе „Застава возила“, а то су „Застава камиони“, „Застава инпро“, „Хортикултура“ „Резервни делови“ и још неки огранци са мањим бројем радника.

Реч је о предузећима која годинама, а нека чак и једну деценију, чекају стратешког партнера и која директно или индиректно добијају субвенције, односно не плаћају струју, грејање, допринос... Плате су у већини тих предузећа минималне, а има случајева и да се исплаћују са закашњењем од неколико месеци. У локалној самоуправи Крагујевца кажу да у овом моменту имају решење за два предузећа.

Град ради на томе да „Застава безбедност“ са 85 радника постане градска фирма.

Одлуку о подржављењу ове фирме донела је Влада Републике Србије, а директор Славољуб Јовановић крајем априла потписао је споразум о подржављењу са Републичком дирекцијом за имовину.

Иницијативу је поднела Скупштина града Крагујевца у намери да „Безбедност“, после неколико неуспешних покушаја да се фирма приватизује, постане предузеће под ингеренцијом града у којем ће локална управа имати 100 одсто капитала. Иако је у реструктурирању ова фирма не добија субвенције од државе и послује на строго тржишним принципима.

На основу споразума са Дирекцијом за имовину Влада Србије донела је закључак о отпису дела дугова, односно свих сем за социјалном и здравствено осигурање и заостале плате запослених. Слично би могло да се уради и са „Енергетиком“ са 527 запослених, која је некада пословала у систему „Застава“, али је у време декомпоновања постала самостално предузеће. Ова фирма је изузета од приватизације и већ седам година је у реструктурирању.

Најтеже у „Аутосаобраћају“

„Застава безбедност“ и „Енергетика“ ће, по свему судећи, свој статус решити и пре истека крајњег рока за укидање реструктурирања, али да ли ће то бити случај и са осталим крагујевачким фирмама са овим статусом тешко је рећи. У овом тренутку у најтежој позицији је превозничко предузеће „Аутосаобраћај“, које упошљава око 480 радника. Један од могућих излаза је у социјалном програму за око 300 запослених, који би добили отпремнине и напустили предузеће.

Проблем је у томе што је ова фирма и раније конкурисала за социјални програм за око 200 људи, али држава није одршила кесу, па је фирма остала са вишом радника који умногоме отежавају пословање. Плате су минималне, али и тако мале касне по неколико месеци. Поред тога радници ове фирме не могу да се лече, јер им нису оверене здравствене књижице.

„Аутосаобраћај“ је имао шансу да нађе стратешког партнера, али су својевремено синдикати, пословодство и Управни одбор одбили понуду београдске „Ласте“ као неприхватљиву и непристојну. Иначе, фирма је приватизована по старом Закону о приватизацији, а позната је и по афери поклањања акција бившем директору.

У тешкој ситуацији је и предузеће „Метал системи“ са 267 радника, где је приватизација поништена. Фирма је подржављена и сада у њој држава има већински пакет од 57 одсто акција. Некадашњем власнику „Метал система“ Драгољубу Радловићу остало је 33, док је запосленима припало 10 одсто акција предузећа. Подржављењу су претходили вишемесечни протести радника који су тражили поништење приватизације. Дугови фирме износе око 17 милиона евра.

Део предузећа, који је настао куповином некадашње „Заставине“ фабрике „Процесна опрема“, успешно сарађује са фирмама из Италије и Америке за које израђује машине. Проблем је упошљавање радника и покретање улоге и стабилније производње у фабрици ланаца.

Предузеће „21. октобар“ са 290 запослених производи делове за словеначку фирму „Горење“. Судбина радника ове фирме и поред сарадње са словеначком компанијом је

ПРОТЕСТ У „МЕТАЛ СИСТЕМИМА“ ПРЕ ПОНИШТЕЊА ПРИВАТИЗАЦИЈЕ

„21. ОКТОБАР“ ПРОИЗВОДИ ДЕЛОВЕ ЗА „ГОРЕЊЕ“

И РАДНИЦИ „КАМИОНА“ ЧЕСТО СУ ИЗЛАЗИЛИ НА УЛИЦЕ

неизвесна, јер је тешко поверовати да ће „Горење“, које је у Србији већ изградило две фабрике, приватизовати и ову крагујевачку фирму. Проблем је у недостатку новца за набавку нове савремене опреме и машина. Фирма је у финансијским тешкоћама, па запослени примају минималне плате. Агенција за приватизацију организовала је четири аукције за продају 70 одсто капитала предузећа, али није било заинтересованих купаца. Ова фабрика гашењем домаћег програма у Фабрици аутомобила изгубила је сигурног купца за своје производе.

Много заинтересованих, нема купаца

У незавидном положају је и фабрика „Застава Камиони“, која запошљава 736 радника, а у сличној ситуацији су и друга предузећа Групе „Застава возила“ чија су дуговања више стотина милиона динара. За „Заставу камионе“, бар према информацијама из саме фабрике и врха некадашње „Заставе“, било је и превише заинтересованих, али се прави купац ипак није појавио.

Италијански „Ивеко“, иако и даље има удела у капиталу ове фирме, одустао је од стратешког партнерства, а одлучио је и да прода свој део акција. За „Камионе“ су својевремено били заинтересовани аутомобилски концерни из Индије „Тата моторс“ и „Ашок лејланд“, а као озбиљан стратешки партнер помињао се и словеначки „Виатор вектор“. Та фабрика, која је приватизовала део мариборског ТАМ-а, намеравала је у Крагујевцу да направи фабрику аутобуса. Од тога није било ништа.

„ЕНЕРГЕТИКА“ ТРЕБА ДА ПОСТАНЕ ЈАВНО ГРАДСКО ПРЕДУЗЕЋЕ

Када је у Крагујевац дошао „Фијат“ било је говора да ће компанија „Мањети Марели“ своју опрему и машине сместити у неку од производних хала „Застава камиона“, али се и од тога одустало. У јеку предизборне кампање навелико се причало да ће у „Камионе“ доћи велика америчка компанија која производи „хамере“ не само за америчку војску. До сада се, међутим, нису појавили.

Радници и пословодство фабрике сваке године добијају чврста уверавања да ће државна јавна предузећа почети да купују производе ове фабрике, али и то се дешава на кашичицу.

У фабрици су ипак оптимисти, јер, како кажу, без обзира на кризу која траје скоро две деценије и вишегодишње технолошко заостајање, спремни дочекују стратешког партнера. Али, не зна се и да ли ће га доčekати, јер њега једноставно још увек нема. Иначе, фабрика је недавно прославила 72 године рада. Добра вест је да ће „Камиони“ почетком децембра Јавном комуналном предузећу „Јавно осветљење“ из Београда испоручити 15 возила.

Предузеће „Застава хортикултура“, које послоје у саставу Групе „Застава возила“, у време декомпоновања требало је да постане самостално, али је закључено да није спремно за такав потез, па је остало у саставу Групе. Оно тренутно ради за „Фијат аутомобиле Србија“. Посоа у „Фијату“ представља заједнички наступ „Заставе хортикултура“ и италијанске Групе „Фебо“ из Пескаре, које су потписале уговор о пословно-техничкој сарадњи, а очекује се да она прерасте у стратешко партнерство.

Шта ће бити са предузећем „Застава резервни делови“ и да ли ће ова фабрика наћи купца, не зна се.

Милушин БЕВИЋ

ЛИЧНИ СТАВ: ДЕПАРТИЗАЦИЈА НА ДЕЛУ

Период замрзавања

Нови закон предвиђа да директор јавног предузећа не може бити партијска личност, али и може – ако замрзне страначко чланство. Значи, добићемо на стотине, можда и хиљаде, замрзнутих директора, хоћемо ли бити у стању да поднесемо толику хладноћу

Много различитих обећања чули смо у изборној кампањи. Обећања која су давали губитници мало ко и памти. Међутим, она која су дали тренутно владајући и те како се памте. Јед-

но обећање, које је током читаве кампање понављано, наишло је на опште одобравање грађана. То је департизација јавних предузећа и установа. Дуго у овој земљи важи правило да партијска књижица обезбеђује привилегије какве се ничим другим не могу стећи, од добијања радног места, па до свега што уз то иде. У различитим варијантама то правило овде важи још од далеке, а по много чему познате, 1945. године. Појавила се нада да ће се то после октобарских промена 2000. године променити. Међутим, илузије су брзо разбијене, наставило се по старом и дан данас овде имамо партијску државу на делу.

Ако су наивни и поверовали да ће нова Влада, сходно обећањима из изборне кампање, то променити, владајући су се постарали

да веома брзо покажу шта они под департизацијом подразумевају. Припремили су нови закон о јавним предузећима у коме предвиђају да директор јавног предузећа више не може бити партијска личност. За лаковерне веома добра вест и коначно једно испуњено предизборно обећање. Али, даље се у закону предвиђа да ако је неко ко је за директора изабран члан странке, мора замрзнути чланство. Замислите каква жртва, какав напор, какво одрицање! Али, пре свега, какво лицемерје!

После замрзнутог председника државе, замрзнутог гувернера, добићемо на стотине, а можда и хиљаде, замрзнутих директора. Хоћемо ли бити у стању да толику хладноћу поднесемо, с обзиром да наступају и хладни зимски дани? Шалу на страну, али ето како нова Влада види департизацију и како покушава да грађанима прода рог за свећу. Срећа је њена што је наше јавно мњење до те мере слушано разним обећањима и обманама власти, да више и није у стању да адекватно реагује.

Зато је и могуће да ових дана министар, који је у предизборној кампањи највише обећавао департизацију, поновно образлаже нови закон о јавним предузећима и не трепнувши каже да у будуће партијски људи неће моћи да буду на челу јавних предузећа. Алал вера, министре!

Из овог примера јасно је шта од ове Владе у будуће можемо очекивати. Сама њена структура са министрима из предходне Владе, министрима из Милошевићеве и Шешељеве власти и новим министрима, чија је највећа одлика некомпетентност, упућује на закључак да ће ова земља још четири године тумарати не налазећи пут за толико потребан опоравак.

Наравно, грађани су на изборима ускратили поверење ондашњој власти, која није била у стању да им обезбеди бољи живот и гласали за промене. Ништа нормалније од тога. Али питање је да ли ће доћи до промена на боље или на горе? Одговор на то питање изгледа да нећемо дуго чекати.

Боривоје Рагић

ОТКРИВАЊЕ НОВИХ ОБВЕЗНИКА ПОРЕЗА НА ИМОВИНУ

Уручивање пријава на кућну адресу

Многи станари у нових зградама у поједином градским насељима били су прилично изненађени када су им неколико месеци после усељења на врата закуцали порезници, уручујући им два примерка пореских пријава. Било да су је попунили одмах или неки дан касније, од тог тренутка постајали су порески обвезници, на чију адресу сваке године стиже решење за плаћање пореза на имовину.

До пре две године ситуација је била другачија и уколико нису сами пријавили порез на имовину мале су биле шансе да постоје као порески обвезник у евиденцији Пореске управе. Од 2010. године, међутим, Служба за евиденцију нових пореских обвезника, која је саставни део Пореског одељења, задужена је да на терену уручује пореске пријаве за непријављене куће, станове или пословне просторије, па је за само две године евидентирано близу 20 хиљада нових пореских обвезника.

Запослени у овој служби готово свакодневно добијају спискове са називима улица и бројевима објеката који не постоје у пореској евиденцији. Са одговарајућом легитимацијом и овлашћењем, они имају задужење да оду на одређене адресе и уруче позив или две пореске пријаве, које обвезник одмах треба да попуни, објашњава Мирјана Јевђић Станарчић, начелница у Пореском одељењу. Она напомиње да је ово један од најбољих и најфикаснијих

Служба за евиденцију нових пореских обвезника, која је саставни део Пореског одељења, задужена је да на терену уручује пореске пријаве за непријављене куће, станове или пословне просторије. За само две године њеног постојања евидентирано је близу 20 хиљада нових пореских обвезника

начина откривања непријављених пореских обвезника и да су већ „прочешљане“ две трећине градских улица.

„ПРОЧЕШЉАНЕ“ ДВЕ ТРЕЋИНЕ ГРАДСКИХ УЛИЦА: МИРЈАНА ЈЕВЂИЋ СТАНАРЧИЋ

на пренос апсолутних права. Наиме, државни органи дужни су да достављају оверене примерке уговора Пореском одељењу, који на основу тога могу евидентирати нове пореске обвезнике и донети решење о висини пореза.

Тренутно, у пореској евиденцији има 53 хиљаде обвезника пореза на имовину, а годишњи приход износи око 160 милиона динара, при чему је до сада наплаћено 124 милиона или 80 одсто. Најнижи износ пореза је 285 динара, док највиши износи 680 хиљада динара и само један обвезник у Крагу-

јевцу задужен је овим износом. Иначе, порез на имовину од преко сто хиљада динара плаћа још 18 Крагујевчана.

Када је реч о истинитости података који су наведени у пореској пријави, начелница Пореског одељења каже да грађани под материјалном и кривичном одговорношћу гарантују да су унели подаци тачни.

– Само у изузетним ситуацијама проверава се тачност унетих података, иначе, углавном, узима се у обзир оно што је наведено у пореској пријави. У случају где постоје велики пословни простори у поступку канцеларијске контроле повремено се врши провера података, објашњава наша саговорница.

Иначе, ове године пореска решења остала су иста као прошлогодишња, али је још увек неизвесно колики порез на имовину ће плаћати грађани у наредној години. Мада је извесно да ће бити задржана најнижа пореска стопа од 0,2 одсто, питање је колико ће износити тржишна вредност квадратног метра стамбеног простора, који утврђује и доставља Савезни завод за статистику.

Порез на имовину, подсетимо, плаћа се квартално, а порески обвезници дужни су да плате исти износ као и претходне године док не добију ново пореско решење. Износ прве рате пореза за 2013. као и године пре, израчунаће сами обвезници тако што ће износ пореза из претходне године поделити на четири дела. Рок за уплату првог дела је 15. фебруар, друга рата плаћа се до 15. маја, трећа до 15. августа, а последња до половине новембра.

Камата за кашњење у плаћању тече већ од 17. фебруара, а да свако ко закасни са плаћањем прве рате ризикује да плати затезну камату од чак 23 одсто. Из Пореског одељења упозоравају да грађани који не уплаћују редовно порезе морају рачунати са тим да ће им бити обрачуната камата, која није занемарљива и знатно увећава основни износ пореза.

Г. БОЖИЋ

Пише Слободан Цупарић

У Хрватској тријумфализам, обновљени хвалоспеви ратној победи и славоуци за генерале ослобођене општине за ратне злочине у Олуји. У Србији пљување по Хашком трибуналу и међународној правди. Држе се опела страдалима у „Олуји“ и спаљују хрватске заставе. Обнављају се националистички речник и ритуали, отказују званичне посете високих државних функционера и срља у старе ирационализме...

У таквој политички узаврелој атмосфери ослобађајућа пресуда хрватским генералима Готовини и Маркачу, која се овде квалификује као сраман судски акт, без преседа на у досадашњој историји модерног судства, сигурно ће негативно утицати на ионако све слабију подршку грађана Србије уласку земље у Европску унију, а истовремено ће у незгодну ситуацију ставити и све актере политичке сцене који се залажу за даље евроинтеграције - без обзира на то да ли су у власти или опозицији.

Враћа ли се Србија у деведесете године, пошто ће ојачати оне снаге које се противе ЕУ и порасте ксенофобија и еврофобија?

- Хашака пресуда сигурно је ударац европским снагама у Србији, а осокољава оне који су били против евроинтеграција, што је чињеница и што се од првог дана види према томе како је овде јавност реаговала, каже за „Крагујевачке“ Боривоје Радић, председник овдашњег Форума за регионализам. - Искоришћена је просто прилика да они који су на извештај начин већ били у другом плану и који су својом националистичком реториком на овим просторима од двехиљадите године ипак ублажили тон и само повремено се јављали - сада су добили на замаха, пробудили се и до те мере користе ову пресуду да ситуација у Србији у многоме подсећа на ону из деведесетих година.

Соња Бисерко, председница Хелсиншког одбора, у свему види немоћ наше политичке елите да направи увид у садашњу ситуацију и да прихвати реалност - чиме се, наравно, одлаже и ход Србије ка ЕУ, а спиновањем кроз медије покушава добити симпатије грађана Србије за ту причу. Тако да је то једна прилично вештачки створена атмосфера. Грађани ове земље немају разлога да буду против ЕУ, јер она, у ствари, дугорочно решава проблеме Србије.

- Мислим да морамо водити рачуна о томе шта нам вреди чинити са становишта рационалности, а не са становишта повратка на популистичку политику, потенцира социолог Ратко Божовић. - Овде се мора довести у питање популистичка политика и укључити резон рационалности у оно што је политички живот и препознавање оног што је за нас вредно пажње. Не морамо туђу грешку и, можда, грех ставити као елемент који нас толико „обавезује“ да радимо против себе самих.

■ Политика прошлости

ДСС је минулих дана позвала грађане да потпишу њен проглас којим се од власти тражи одустајање од даљег пута у ЕУ и проглашавање политичке неутралности земље. Лидер ове странке Војислав Коштуница је у једном интервјуу упитао докле ће Европа да нас понижава, да се безобзирно меша у сва питања у нашој земљи, да буде препрека нормалног развоја земље... Насупрот евроскептицима, присталице европских интеграција тврде да је Србија европска земља и њени грађани ће још дуго преферирати да живе у заједници у којој се налази Немачка, Аустрија, Италија... Да ли грађани желе на ту страну или у Кину или Русију?

- Коштуница и његова странка доследни су у томе да се залажу да Ср-

РЕФЛЕКСИ ХАШКЕ ПРЕСУДЕ У СРБИЈИ

Уметници смо да радимо против себе самих

Реакције на ослобађање одговорности за ратне злочине хрватских генерала подгрејале су старе сукобе на Балкану и очигледно повећале антиевропско расположење у Србији.

Социолог Ратко Божовић тим поводом каже: „ Не морамо туђу грешку и, можда, грех опет узимати као елемент који нас толико обавезује да радимо против себе самих“

бија не иде путем ЕУ, каже Боривоје Радић. - Тешко је објаснити због чега је то тако, али разлози које истичу апсолутно не стоје. На извесан начин, то је политика прошлости, политика која онемогућава Србији напредак и право је чудо како Коштуница и његова странка нису у стању да се прилагоде садашњим политичким условима у Европи. Верујем да народ у овој земљи види који је

- Ако грађани имају мозга, морају ићи ка ономе што је нама ближе - ближе по ономе што је систем вредности, тржиште и што је сама култура, резонује Ратко Божовић. - Нећемо се, ваљда, измештати да будемо тамо где не припадамо. Дакле, морамо припадати прво себи, па онда Европи и свету. А то што су нас понижавали, што је потпуно тачно, морамо се присетити шта смо ми учинили и себи и другима. Према томе, немојмо мислити да је та ствар дошла из чиста мира. Она се догодила, а ово су само последице тога што се већ догодило са нама и у нама.

■ Одговорно понашање

Пресуда Хашког трибунала ипак није увод у помирење на Балкану, напротив. Она, према речима појединих аналитичара, не би смела дугорочно да угрози добросуседске односе јер морамо да сарађујемо и да покушамо да постигнемо сагласност за сада бар о будућности - ако не можемо о прошлости.

По речима Соње Бисерко, на Србији је да озбиљно поради на томе да се суочи са оним у чему је учествовала и прихвати реалност каква је, а не да оваквим спиновањем око сваке могуће ствари, која указује на њену одговорност, заправо блокира своје кретање према ЕУ и на неки начин трује атмосферу у самој држави.

- Наравно да свако помирење, дугорочно гледано, мора да пође од некакве истине, а не од неких селективних приступа, као што Србија има у виду. Значи, то је ипак један општи контекст: поли-

НЕМА ПОМАКА БЕЗ ДОБРОСУСЕДСКИХ ОДНОСА: БОРИВОЈЕ РАДИЋ

тички, историјски, деведесете - када је Србија одлучила да неће да живи у конфедералној Југославији, него је кренула путем којим је кренула, па је и данас тамо где је пошла пре 20 година, оцењује Бисерко.

Ратку Божовићу се чини да нам логика није увек боља страна, а није нам ни култура памћења, оно чиме помажемо себи да савладамо садашњи тренутак у путу до будућности.

- Не можемо оно, што је коначно суданија у Хагу, сматрати оним што може да спречи наше националне, државне и сваке друге интересе. Мислим да се морамо понашати крајње одговорно у односу на оно шта вреди нама чинити, а да при томе не чинимо ништа што би нам погоршавало и иначе не нарочито сјајну позицију, каже Божовић.

Боривоје Радић тврди да без добросуседских односа нема ни правог развоја земље, јер не можемо прескочити суседе и ићи у Европу, не можемо остваривати добре односе са

СТАЛНО ОВУ ЗЕМЉУ ОКРЕЉЕМО У ДРУГОМ ПРАВЦУ: СОЊА БИСЕРКО

другим земљама, а занемарити комшије у непосредном окружењу.

- Узмимо само каква је робна размена с нашим суседима, колико наша земља учествује у њој и колико је за нашу привреду неопходно да се она и даље повећава, негује, одржава... Видели смо колико је опасно да се политички ствара клима и атмосфера у којој ћемо прекидати односе са суседима. Нису ли ових дана у еуфорији познати бојовници из деведесетих година поменули и бојкотовање хрватске робе, пита Радић.

■ Балкански наука

Једини ефикасан лек за излечење Србије и српског народа од осећаја поражености, неправде и другог зредности је, како кажу добри познаваоци овдашњих (не)прилика, поштено и радикално напуштање националистичке политике која производи огромну штету. Грешкама у прошлости она није нанета само генерацијама које су већ довољно страдале, него ће је осетити и будуће.

- Држим да немамо више времена за мржњу и мрзотворство, за нетолеранцију према другима и другости, поручује Ратко Божовић. - Морамо коначно у самоодређењу и суочавању са сопственом истином ићи према ономе што је наша унутрашња промена, па и промена тога како ми гледамо на ствари, како видимо и друге, а како видимо себе у тој читавој ствари. Према томе, призвимо се памети и истини, па ће све бити како ваља. Другачије сигурно не ваља, тврди Божовић.

Боривоје Радић опомиње да смо националистичку политику овде добро осетили и искусили деведесетих година, да је она уназдила земљу за две-три деценије сигурно... Увек је, подсећа, опасна - а посебно овде на Балкану, где све врви од етничких напетости, пошто је слика овог полуострва етнички веома шаролика и где је свака националистичка политика велики ризик да дође до варница, сукоба...

- Сви који политички делују у балканским државама морају да буду свесни ове чињенице, тврди Боривоје Радић. - Наук треба да нам буде да се клонимо свих националистичких настраници, не само у Србији, него и у осталим балканским државама, да уважавамо чињеницу да живимо једни поред других и да та етничка мешавина народа на Балкану треба да нам послужи као предност, а не да нам буде повод за сукобе.

Соња Бисерко сматра да је суштина целог нашег проблема напуштање програма који је Милошевић започео, а други наставили. Значи, Србија мора на поразу да тражи нову енергију и да креира нову визију европске државе.

- Уосталом, и многе друге државе су прошле кроз слична искуства, на пример Немачка, која је данас једна од најразвијенијих и најдемократскијих земаља у Европи, тврди Соња Бисерко. - Управо то избегавање суочавања са собом и са својом прошлосту троши енергију и супстанцу Србије на начин који ће, уколико се тако настави, неповратно ову земљу окренути у другом правцу. Све ово што се сад дешава део је тога.

Да ли је стварно неко у Србији могао да помисли да би избором актуелне власти наша земља могла да напредује у европским интеграцијама и да појавом било којег иоле озбиљнијег проблема изнедри адекватна политичка и економска решења - скептични су поједини критичари. Други ову неверицу образлажу тврђом да ова власт, са онима који су земљу увели у катастрофу деведесетих година, то никако не може. Јесу, кажу, дошли неки други људи, али то је само други ешалон исте катастрофичне политике деведесетих.

АМНЕСТИЈА ОСУЂЕНИКА ЗБОГ ПРЕТРПАНИХ ЗАТВОРА

Помиловање из нужде

Одмах по усвајању Закона о амнестији, који је имао за циљ растерећење затвора, на адресе судова од новембра почели су да стижу спискови са именима лица на мале казне, која имају основа за опраштање читаве казне или само само једног њеног дела. То није ствар добре воље власти, него нужда да се превазиђу пренатрпани затворски капацитети, који нису у стању да отпрате динамику још од раније изречених казни. Није ни чин милосрђа, него смањење огромних трошкова које држава трпи затварањем тако великог броја људи који су на различите начине дошли у сукоб са законом.

По оцени Министарства правде, у овом тренутку има око 3.600 осуђеника за блажа кривична дела, од укупно осуђених 8.000 особа из целе државе, који подлежу амнестији, од чега 1.100 осуђених на најблаже казне, који могу бити потпуно ослобођени кривичне одговорности. Затворски капацитети су лимитирани, има нешто више од 7.000 места, а у апсанама тренутно борави преко 10.000 затвореника. Рачуна се да ће овим смањењем дужине затворских санкција држава уштедети преко 127 милиона динара. Уз то, створиће се бољи комфор осуђеницима, као и већа контрола над лицима лишених слободе. Међутим, овај потез државе многи оцењују и као непромишљен чин, јер се очекује да ће битим много повратника међу онима којима је опроштена робија. Стручњаци упозоравају да за амнестиране није организована никаква рехабилитација, а професор београдског Правног факултета Горан Илић сматра да проблем пренатрпаних затвора мора да се решава системски, а не амнестијом.

Први затвореници пуштени на слободу

Кривично Веће овдашњег Основног суда је у заседању за одлучивање о примени закона о амнестији. Рад је започет тако што је одмах по доношењу закона управа затвора обавестила суд која лица се налазе на издржавању казне затвора, за које постоји вероватноћа да треба да се примени амнестија.

Према подацима које сада имамо, по пресудама Основног суда у Крагујевцу, кућни затвор је изречен у 12 случајева, а у заводима за извршење заводских санкција налазе се осуђеници по пресудима нашег суда и то: У Окружном затвору у Ђуприји десет, у Окружном затвору у Крагујевцу 19, у Пожаревцу их је 63... И даље нам пристижу извештаји о броју, поред тога добијамо обавештења и од других затвора месно надлежних за извршење кривичних санкција као што је, рецимо, у Панчеву један случај по пресуди овог суда, која се тамо извршава и очекујемо да ћемо бити обавештени од стране других установа где се казна издржава по пресудама овог суда, каже Мирослав Лепејевић, судија Основног суда.

У питању су различите дужине изречених казни и веома мали број потпада у прву категорију изречених казни до три месеца, где је осуђеник ту казну већ издржао и где се ослобађа од даљег издржавања. Има и таквих случајева, али веома мало, напомиње наш саговорник. Највише има затворских казни до шест месеци, које су сада преполовљене, а када ће ко, у овом случају, изаћи из затвора зависи колико је до сада казне издржао. Такође, има и осуђених лица за које се примењује амнестија за једну четвртину, па им се то умањује, и онда се утврђује који део се смањује и који остатак треба да издрже.

Од 79 примљених захтева за амнестију, 27. новембра, једно лице је отпуштено из затвора по правоснажности решења, а у Вишем суду њих троје од осамдесет осуђеника у судској процедури, с тим што се у наредних неколико дана очекује још таквих исхода. Од тог броја, 80 одсто се односи на особе која се већ налазе на издржавању казне, а остатак су појединачни захтеви осуђених лица, која тек треба да ступе у затворе.

Од Вишег суда њих четворо је

затражило амнестију из Окружног затвора у Крагујевцу, по троје из панчевачког затвора из Ђуприје, исто толико и из Казнено-поправног завода из Ваљева за млађа пунолетна лица. Највише захтева стиже из Пожаревца. Управа за извршење заводских санкција, Одељења за алтернативне санкције, за седам лица поднела је захтев Вишем суду за електронско праћење - наруквизи. Од тога је троје већ у кућном притвору, док се о остала четири лица тек одлучује.

Од ступања на снагу новог закона у Вишем суду је већ одрађено 40 предмета. Три решења су већ постала правоснажна и они ће бити отпуштени са издржавања казни. То су осуђена лица на веће затворске казне, који су их скоро издржали или су стекли услов, каже Зорица Ђурић, в.д. председника Вишег суда.

Само технички обрачун

Она каже да им дневно стиже између пет и десет захтева за амнестију. У првом таласу стизали су читави спискови из затвора, а сада је све више појединачних захтева, па чак и оних лица против којих је била расписана потерница, јер се нису одазивали позивима суда да ступе на издржавање казне. Против 31 лица су издате потернице, то значи да они ни у ком случају не могу потпадати амнестији, иако имају услова за то, јер су у моменту доношења закона били под потерницом. Интересантно је напоменути и то да су се, када је закон ушао у процедуру, лица која су имала потерницу добровољно јавила да одлеже казне, очекујући ослобођење, али ни они не могу бити амнестирани, упркос доброј вољи коју су показали на крају.

која су по прописима осуђена за организовни криминал, корупцију и друга тешка кривична дела, као и ратне злочине, каже председница Ђурић, додајући да се код осталих кривичних дела умањење креће у распону од 10-50 одсто.

За која кривична дела је затражена амнестија од Основног и Вишег суда не може да се види по структури, а суд то и не занима, пошто се и не упушта у тај део, него је аутоматски дужан да примени одредбе о амнестији. Она се спроводи делом по службеној дужности, а делом по захтевима осуђених лица. Не може се ни знати ни ко је имао среће да буде помилван, због тајности личних података.

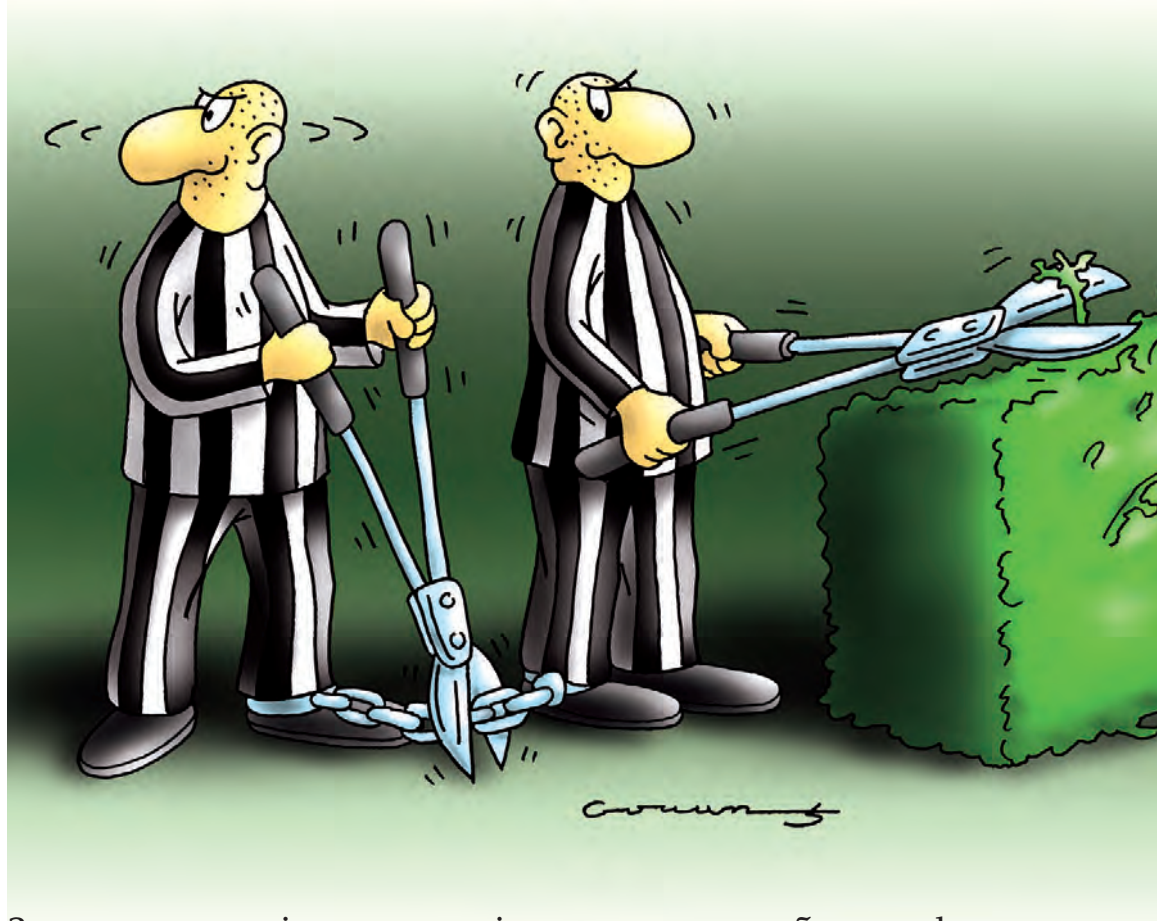
Иначе, већ су донета нека решења о превременом отпусту, а амнистирано лице биће отпуштено са издржавања по правоснажности тог решења, ако се јавни тужилац не жали, протоком рока од три дана или може да се жали и окривљени уколико сматра да је неправилно примењен закон и да није довољно усвојена његова молба за амнестију у том обиму.

Број лица која подлежу амнестији је променљив, јер неко и данас може ступи на издржавање казне и затражи помиловање у једном делу. Ово што је пристигло до сада је интервентно, да неком не би било ограничено право. Тек долази обимнија одлука за сва осуђена лица која тек треба да ступе на издржавање казне затвора и да се обрачуна колико им се део казне опрашта и колико морају ипак да издрже. То сада није хитно, јер се не ради о ограничењу њиховог степена слободе. Одмах после прве серије, узеће се у разматрање кроз редовни поступак свака изречена казна затвора.

Само се технички обрачунава дужина трајања казне, ни на који други начин се не преиспитује, не упушта се у мериторно, доноси се решење, не доноси се пресуда него се обавља само техничка радња рачуњања, објашњава Мирослав Лепејевић, судија Основног суда.

Иначе, претходна амнестија у Србији спроведена је 2001. године и укључила је више затвореника него ова последња. Иза решетка је тада било око 6.000 затвореника, а казна је била умањена за њих 4.200.

Елизабета ЈОВАНОВИЋ

Закон о амнестији иницирао је пуштање на слободу осуђених на казну затвора до три месеца, као и умањење затворске казне за 10 до 50 одсто правоснажно осуђенима за тежа кривична дела. Амнестијом је обухваћено око 3.600 од укупно 8.000 осуђеника у Србији, од чега ће 1.100 осуђених на најниже казне бити потпуно ослобођени. У Крагујевцу су већ четири затвореника отпуштена на слободу

ЗАТВОРИ СА НАЈВИШЕ АМНЕСТИРАНИХ

Воде Митровица и Забела

На основу дужине казне и опасности кривичног дела које је неко починио одређивала се установа у коју ће свако од кажњених бити упућен на њено издржавање. Отуда постоје установе затвореног и отвореног типа, попут Окружног затвора у Крагујевцу, где се служи казна само до годину и по дана, или уколико из Управе за извршење заводских санкција некога ко је осуђен и на дужу казну из неких разлога ту не упути или премести за време, као што је то био случај за време побуна по затворима, када су се у Петровцу нашли и осуђени за двострука убиства.

Како тренутно ствари стоје, највише ће бити амнестираних у затвору Сремска Митровица - 1.100, из Забеле 870, Нишког затвора 670, Падинске Скеле и Новосадског затвора по 170, Окружног затвора у Београду 96 и Окружног затвора из Смедерева 48.

ПРИВРЕДНО ДРУШТВО
ЗА ДИСТРИБУЦИЈУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ
ЦЕНТАР доо Крагујевац

Радно време од 7 – 15 сати

Благајна у центру:
7 – 18 сати – радним данима
7 – 13 сати – суботом

ПОСЛОВНИЦЕ:
Књић 510 – 197
Рача 751 – 262
Баточина 842 – 311
Лапово 853 – 710

ЕД Електрошумадија
Крагујевац

Централа 307 – 200
Дежурна служба 335 – 195
Прикључци 307 – 368
Пријава стања и рекламације
307 – 233 и 307 – 234

Бесплатан телефонски број
за пријаву крађе струје 0800/360-330

ФИНАНСИРАЊЕ КРАГУЈЕВАЧКИХ СПОРТСКИХ КЛУБОВА (3)

Вечити магнет за политичар

Пише Никола Стефановић

Иако су, како смо у претходном броју навели, клубови извесним критеријумима подељени на оне од „изузетног значаја“ за град и остале који су по јавном позиву и одлукама Градског већа добили извесну финансијску помоћ, међу свима који се у Крагујевцу баве спортом или га прате важи још једно, незванично начело које се тиче исплате средстава. Наиме, као што је већ помоћник градоначелника за област спорта Јован Павловић Бојадић објаснио, да ли ће сва предвиђена средства лећи на рачуне клубова, зависи и од интензитета пуњења градског буџета, али се по спортским кулоарима „шушка“ да то у великој мери зависи и од тога да ли одређени клуб има „неког иза себе“.

Трагом тих гласина истражили смо ко све седи у управама појединих клубова, посебно кад је реч о онима који спадају у 20 „приоритетних“, тачније, онима којима је намењено и највише новца.

Листа је, наравно, подужа, па уколико смо у таксативном навођењу свих тих имена некога заборавили или услед више функција које врши једна личност списак на моменте делује конфузно, овом приликом упућујемо извињење.

■ Спортско-функционалне водите

Списак, свакако, треба започети на основу висине сума које су намењене клубовима, па отуд је први кошаркашки клуб „Раднички“ за кога је све, мање-више, познато. Почасни председник је Млађан Динкић, актуелни министар финансија. Што се тиче фудбалског клуба „Раднички“ именик је нешто дужи. На челу управе, пре доласка приватних финансијера и финансијско-организационе пируете у виду формирања ФК „Шумадија Раднички 1923“, измењао се несвакидашњи низ политичара. У јулу 2009. Године, настанком хибридног клуба, у управном одбору нашли су се Ивица Самаиловић, високи функционер „Заједно за Шумадију“ и садашњи директор „Шумадија сајма“, као и Небојша Васиљевић, члан Градског већа за инвестиције. У Надзорном одбору место је добио и Ђорђе Ђелић, некада руководилац „Шумадија сајма“, данас помоћник директора Предузећа за изградњу града. У Скупштини клуба учешће су, сем Самаиловића и Васиљевића, узели и Златко Милић, секретар Градског већа, Дејан Искреновић, начелник у Управи за имовину града, Милан Миловановић, тадашњи заменик директора СЦ „Младост“, као и Живорад Филиповић, некадашњи директор истог

Број политичких и јавних функционера који седе у клупским управама готово је фасцинантан - неки су, чак, на челу три или четири спортске организације истовремено. Као последица свега, у финансирање и подношење спортских издатака, на овај или онај начин, укључена су и градска предузећа, а евентуална дуговања која се тако направе доспевају обично на адресу Скупштине града

предузећа и Дража Матић, заменик директора „Градских тржница“, а бројали су се и гласови неких чувених лица из Милошевићеве ере, попут Зорана Лилића и Душана Матковића.

После турбулентних промена у априлу ове године, на челу је стао најпре сам градоначелник Верољуб Стевановић, да би после неколико недеља, услед сукоба интереса, лидерску палицу препустио Небојши Васиљевићу. Управни одбор је измењен, а број чланова смањен, па је у управну „једанаесторку“ ушао и Ненад Васиљевић, директор „Паркинг сервиса“, који је, у исто време и председник ФК „Шумадија“ и члан управног одбора одбојкашког

клуба „Раднички“, одбора у ком седи и Дејан Раонић, директор „Чистоће“.

Председник трећег клуба по „вредности“, одбојкашког клуба „Раднички“ је Обрен Ђетковић из СПС и директор „Водовода“, који је истовремено и председник женског одбојкашког клуба „Раднички“. Први човек рукометног клуба „Раднички“ је Никола Петровић, директор „Енергетике“, док у ватерполо клубу „Раднички“ дужност потпредседника врши Борис Радивојевић, директор СЦ „Парк“. Председник женског кошаркашког клуба „Раднички“ је Звонко Огњановић, који је био на оборничкој листи „Заједно“ на мајским изборима ове године. На челу ФК „Победа“ Белошевац налази се Милан Вуковић, помоћник директора „Шумадија сајма“, предузећа у којем је директор Ивица Самаиловић.

Овај двојац је пре пар месеци крај свог имена додао још по једну функцију, с обзиром да је Самаиловић изабран за председника Фудбалског савеза града Крагујевца, а Вуковић се нашао у Извршном одбору. Самаиловић је до тог избора био потпредседник ове организације, а један од клубова на чији се предлог „попоео“ степену више је и „Победа“ из Белошевца. Један од потпредседника сада је и Жарко Биорац, донедавно в.д. директора „Нискоградње“, који је иначе активан у ФК „Корићани“.

У руководству клуба америчког фудбала „Дивљи

вепрови“ били су (или су још увек) Душан Обрадовић, лидер крагујевачког ДС, сада републички посланик, као и Немања Чалија, заменик директора СЦ „Парк“. По подацима Агенције за привредне регистре, заступник боксерског клуба „Раднички“ је Јован Рвовић, доскорашњи в.д. директора „Аутосаобраћаја“ из „Заједно за Шумадију“, док је председник Аутомобилског спортског клуба „Крагујевац“, основаног пре две године, члан Градског већа за комуналну привреду Зоран Јовановић. Овде треба још помнути да је директор „Водовода“ Обрен Ђетковић управљачки лидер карате клуба „Раднички“ и шаховског клуба „Водовод“, а да је први човек куглашког клуба „Водовод“ Томислав Вукадиновић, такође истакнути члан СПС и заменик директора овог предузећа.

■ Ко је у сукобу интереса?

Као што је већ поменуто, у врло кратком периоду након именована градоначелника Стевановића на место председника УО ФК „Раднички“ из Агенције за борбу против корупције стигао је став да се градоначелник налази у сукобу интереса. Недуго потом, са тог места се пову-

као, а ту дужност преузео је члан Градског већа за инвестиције Небојша Васиљевић. Међутим, иако члан највишег извршног тела градске власти као и сам Стевановић, Васиљевић је на тој позицији остао приближно шест месеци. Тако је практично у Градском већу имао могућност предлагања и гласања о новчаним давањима из градске касе и клубу на чијем се челу нашао.

Услед тога, затражили смо мишљење Агенције за борбу против корупције да ли се, ако се по Закону о агенцији за борбу против корупције на челу неког клуба не може налазити градоначелник, исти став односи и на чланове Градског већа.

„Сукоб интереса постоји, како и код градоначелника тако и код чланова Општинског (Градског) већа, ако обављају и неку од функција у спортским клубовима који се фи-

ОБРЕН ЂЕТКОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК ШАХОВСКОГ, КАРАТЕ КЛУБА, МУШКОГ И ЖЕНСКОГ ОДБОЈКАШКОГ КЛУБА „РАДНИЧКИ“

МЛАЂАН ДИНКИЋ, ВЕРОЉУБ СТЕВАНОВИЋ, ИВИЦА САМАИЛОВИЋ И ЗЛАТКО МИЛИЋ НА КОШАРКАШКОЈ УТАКМИЦИ РАДНИЧКИ – ПАРТИЗАН

ГРАТИС ШТАНД ЗА ДОМАЋЕ АГЕНЦИЈЕ

Дошло десет излагача

Финансијска криза условила је скромнију опрему инфо пултова, а многи излагачи узимали су најмање штандове од девет квадрата само да би се појавили на овогодишњем Сајму туризма. Такав „необрађени“ штанд (закуп места) коштао је 15 евра по квадрату, док се цена опремљеног простора кретала од 25 до 30 евра за луксузнију опрему. Ове године град је омогућио туристичким агенцијама из Крагујевца да бесплатно учествују на заједничком штанду, а овакву прилику искористило је десет агенција.

– Дobili смо гратис простор и мислим да је то био одличан по-тез Скупштине града. Иначе, овогодишњи Сајам одлично је организован, али, ипак, треба размишљати о проширењу, јер очигледно је да је ова хала превише мала да одговори потребама заинтересованих, каже Биљана Планић, власница Туристичке агенције „Атос“.

БИЉАНА ПЛАНИЋ

После Сајма пољопривреде који је за кратко време постао један од најпознатијих у Србији, иза новосадског, и крагујевачки Сајам туризма невероватном брзином нашао је своје место. Мада је прошло-годишњи, трећи по реду, добио „Туристички цвет“, најпрестижније признање у области туризма у земљи, овогодишњи сајам је отишао за степеницу даље. Оставио је далеко бољи утисак него претходни и када је реч о броју излагача, којих је ове године било око стотину, али и по квалитету презентација.

Излагачи су, овом приликом, направили велики искорак у квалитету, а презентације су биле далеко озбиљније и много боље припремљене него раније, прокоментарисала је Четврти међународни сајам туризма и сеоског туризма Сања Стаменковић Рашевић, руководилац службе маркетинга на крагујевачком „Шумадја сајму“.

Овај сајам бољи је од претходних и због тога што се, поред богате и разноврсне излагачке понуде, као и

ЈЕЛЕНА ПАВЛОВИЋ, ПРЕДСЕДНИЦА УДРУЖЕЊА ДОБРИХ ДОМАЋИНА

тељима, агенцијама, које су овај сајам препознале као своју властиту могућност.

На једном месту окупили су се излагачи из Словеније, Босне и Херцеговине, Републике Српске, Црне Горе, Бугарске и других крајева, како

ставници туристичких агенција. Као пример добре праксе наводи се Енглеска, где се овакве манифестације одвијају управо у старим амбијентима, на отвореном, и веома су посећени. Када би се у амбијенталној целини у било ком делу града, а-

МИЛЕНА СТОЈАНОВИЋ НА ШТАНДУ ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

даптираном у сврху овакве манифестације, поставиле, рецимо, радионице за израду предмета од прућа, ткање ћилима или старинске кухиње за спремање зимнице, то би изазвало велику пажњу и уклапало би се у амбијент.

Таквих занимљивих штандова ове године готово да није ни било. Једино су се представници Културно-уметничког центра „Стефан Немања“ из Лапова потрудили да свој штанд уреде другачије од осталих, што није остало незапажено, па су, иако први пут учествују, заслужено понели награду за најуспешнију промоцију. За његов изглед побринуле су се директорка Центра Гордана Мркаљ и председница Удружења „Моравска шареница“ Драгица Ђорђевић, код које, кажу, „не може да не може“. Веома атрактиван део штанда био је старински креденац који су жене пронашле у неком подруму и преу-

Игром и песмом, онако како је и почео, завршен је Четврти међународни сајам туризма и сеоског туризма. Оно што је најважније је да је оцењен бољим од претходних

ГОРДАНА МРКАЉ НА ЗАПАЖЕНОМ ШТАНДУ ЛАПОВА

редиле га, тако да ће убудуће бити део сталне поставке лаповачког штанда.

Највећу пажњу, ипак, привукао је стари шпорет „смедеревац“ направљен од дрвета у природној величини, дело једног лаповачког вајара, који ће, такође, бити део сталне поставке овог штанда. Директорка Мркаљ сматра да ранијих година нико није озбиљно схватао потенцијале Општине Лапова.

И крагујевачко Удружење добрих домаћина потрудило се да у мало другачијем амбијенту представи своју понуду. Јелена Павловић је председница и оснивач овог Удружења, које окупуља двадесетак домаћина из крагујевачких села који се баве сеоским туризмом. Завршила је

вим послом. Осим туризма, Удружење у свом делокругу има и домаћу радиност, старе занате, производњу зимнице.

– Овакви сајмови су за наш посао веома значајни. Иако смо релативно младо Удружење, основано почетком ове године, већ смо учествовали на сајмовима у Бору, Бјељини, Лозници. Овај наш је један од најбољих, јер се базира на контактима и промоцији сеоског туризма и сеоских домаћинства, за разлику од неких других сајмова који су више пијаце него сајмови, каже Јелена и додаје да се њено Удружење бави и едукацијом, а у прилог томе иде и чињеница да је на овом сајму организатор научног скупа о руралном туризму.

■ Стари занати

Зоран Антић из Белишића власник је радионице која производи разне употребне предмете од прућа, а посао је наследио од свог оца, деде и прадеде и на сајму је био једини представник овог заната. Посао добро иде, људи на оваквим сајмовима виде шта он ради, а касније зову телефоном и наручују. Добро би било, каже он, када би туристи могли и уживо да виде како се праве корпе и разни други предмети и да им при томе буде забавно, па би и посети старим занатским радионицама могла да се уврсти у део туристичке понуде.

Своје рукотворине први пут су представили чланови Центра за самостални живот особа са инвалидитетом из Крагујевца. Ово је била прилика да покажу све оно што су урадили током реализације тромесечног пројекта, који је финансирао Балкански фонд за локалне иницијативе. У радионицама Центра настали су предмети израђени техником декупаж, затим ослика-

ИЗЕТ НУХАНОВИЋ ПРЕДСТАВИО ПОНУДУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ЗОРАН АНТИЋ ПРОИЗВОДИ ПРЕДМЕТЕ ОД ПРУЋА

пратећег културно-забавног програма, паралелно одвијао и први стручни скуп о руралном туризму, где је представљено 30 радова из ове области, а потписан је и протокол о сарадњи између Факултета за туризам и хотелијерство из Врњачке бање и Градске туристичке организације из Крагујевца.

■ Проширење сајамског простора

Да је Крагујевац постао занимљива туристичка дестинација сведочи и податак да је ове године забележен за 25 одсто већи број туриста у односу на прошлу годину, а број ноћења повећан је за 50 одсто. Учесници сајма слажу се у оцени да овакви скупови решавају и проблеме у рушењу баријера када је реч о развоју туризма на просторима бивше СФРЈ, и то не међу институцијама, него међу привредницима, угости-

би представили своје туристичке потенцијале. У овом случају није у питању била само забава, већ посао, па је на овом сајму било јако корисних пословних сусрета, а многи су се завршили конкретним уговорима о послу, што је и био крајњи циљ манифестације.

Иако су учесници који су долазили и на претходне манифестације истicali да је ова била најбоља, одмах по завршетку, када су утисци били још „врџи“, јавили су се и неки занимљиви предлози о томе како би се он могао још више унапредити. Највише њих мисли да је неопходан већи простор, бар још једна хала, или, пак, да би овакво окупљање могло да се организује у топлије доба године и на отвореном простору.

Можда би већ идући сајам јединим делом могао да се одвија у некој амбијенталној целини, на пример, у Кнежевом арсеналу, сматрају пред-

ПСИХИЈАТРИЈСКИ БОЛЕСНИЦИ ПРЕПУШТЕНИ СЕБИ И - ОКРУЖЕЊУ

И нормални су у дилемама

Станари једне зграде у Улици Спасеније Цане Бабовић имају озбиљне проблеме са својој комшиницом, која им упућеје псовке, пресреће их ножевима и виљушкама, гађа посуђем и флашама са терасе, звони на врата, лупа у радијаторе... Највише их брине што се тако понаша и према деци. Шта у таквим ситуацијама могу (и не могу) да учине медицинске установе, Центар за социјално, полиција, суд?

Пише Јаворка Станојевић

ЗГРАДЕ У СПАСЕНИЈЕ ЦАНЕ БАБОВИЋ ЧИЈИ СТАНАРИ ИМАЈУ ПРОБЛЕМЕ СА КОМШИНИЦОМ

Дилема да ли је особе са менталним сметњама нужно лечити у специјализованим институцијама или је хуманије помоћи им да, уз адекватну здравствену и друштвену помоћ, остану у свом окружењу није ни нова, ни једноставна. Јер, ово етичко питање готово увек задира у проблеме спремности заједнице да их трпи и толерише. Није реткост да овакви случајеви, због занемаривања од стране породице и сродника и незаинтересованости средине, ос-

сама, без сродника и подршке институција, живи жена чије понашање указује на озбиљан поремећај менталног здравља.

Према ономе што причају комшије, због тога што нико не брине да се ова жена адекватно лечи, 120 станара је изложено, како кажу, свакодневнјој тортури. Иако им не недостају ни хуманост, ни толеранција житељи ове зграде су на ивици стрпљења, јер страхују за своју безбедност и имовину.

Да разлога за страх има потврђују причама о насртањима

лекове, уместо да пије, сади и полива испред зграде, један од станара је, после неколико непријатности које је доживела његова ћерка, решио да покуша да помогне и њој и комшијама. Пошто у згради није наишао на подршку суседа, који су сматрали да је моралније, или можда лакше, оставити болесну жену на миру и склонити јој се са пута, кренуо је ка институцијама које би требало да се позабаве овим проблемом. Најпре се обратио службеницима МУП-а, али су му тамо тражили пријаву за конкретно кривично дело. Ни подношење пријаве, међутим, није дало резултате, јер су га, како тврди, упутили на суд. Пошто није спреман да се вуче по судовима, а нема ни новац за покретање спора, покушао је, по савету полиције, да се обрати Хитној помоћи и Центру за социјални рад. Једино што је после свакодневнјог „бомбардовања“ мејловима институција и медија постигао је обећања Центра - да ће предузети потребне мере.

■ Суд дају лекари, а не окружење

Поред најбоље намере, овај човек није постигао много. А питање је да ли институције могу више, јер се проблеми који настају због занемаривања особа са менталним сметњама лако могу затурити у компликовану процедуру коју регулише неколико различитих закона.

Јер, без обзира што је готово сигурно да ова жена, и многи њој слични, имају озбиљан ментални поремећај, за полицију, која мора поштовати слово закона, она је само „лице које угрожава јавни ред и мир“. Због тога они могу реаговати једино у случају када процене да се ради о особи која својим понашањем доводи у опасност себе или околину и то тако што ће је, без одлагања, одвести у најближу здравствену установу.

Онда случај прелази у надлежност медицинске струке која одређује даље кораке. Први је слање у здравствену установу специјализовану за лечење менталних поремећаја. Директор Клинике за психијатрију Клиничког центра Крагујеваца проф. др Горан Михајловић објашњава да неуропсихијатри, на основу стручних и законских норми, водећи пре свега рачуна о лечењу и интересу пацијената, процењују да ли је неопходна присилна хос-

питализација. Овај стручњак за лечење душевних поремећаја, међутим, објашњава да на доношење такве одлуке не могу утицати ставови средине, која често безразложно задира од болесника који пате од менталних поремећаја.

- Статистички гледано, они нису ништа опаснији од такозваних здравих, јер је научно потврђено да особе са душевним поремећајем не чине више кривичних него они које називамо нормалним. Због тога је врло важно избећи предрасуде и обезбедити им лечење у најмање рестриктивним условима. То је њихово законско право, а наш посао је да дамо стручно мишљење о томе какво лечење би дало најбоље резултате, каже др Михајловић.

Мишљење медицинске струке, међутим, није довољно да се неко смести у установу, јер ако она не да свој пристанак, присила се може применити једино у случају да је реч особи која није у стању да правилно расуђује. Тада случај долази у домен Закона о ванпарничном поступку и долази на терен правосуђа. Судија, који нема потребе да види пацијента, одлучује о присилном задржавању од 30 дана. Принудно лечење касније, уз медицинску документацију, може бити продужавано на три, односно шест месеци.

Пошто се ради о мери која потпуно ограничава слободу, па се сматра равнјој осуди на затворску казну, законодавац је предвидео врло строге критеријуме за присилно задржавање. Нацрт новог Закона о заштити особа са менталним сметњама прецизира да без пристанка сме бити задржана на лечењу само у два случаја. Први је ако се утврди да би у противном дошло до озбиљног погоршања здравственог стања, а други ако се процени да може озбиљно угрозити живот или здравље себи, или другој особи.

■ Процедура Центра за социјални рад

Како драстичне мере нису методе које фаворизује медицинска струка, а не подржавају их ни заступници поштовања људских права, особе које се не уклапају у средину требало би да буду брига одговорне друштвене заједнице. Стуб ове одговорности у нашој средини је Центар за социјални рад. У Крагујевачком Центру кажу да воде рачуна о свим случајевима који су им познати, али да за овај

из Улице Спасеније Цане Бабовић нису раније чули. Социјална радница Центра Снежана Стевановић каже да ће мере које намеравају да предузму, као и у другим сличним случајевима, најпре бити усмерене на проналажење сродника који би могли да преузму обавезу одговорног старања о жени која није у стању да брине о свом здрављу.

- Ако има сродника, направимо са њим споразум и редовно проверавамо да ли извршава прихваћене обавезе. Бринемо, такође, о заштити имовине, јер се може догодити да неко злоупотреби њихово психичко стање. Уколико, пак, не нађемо рођаке, или они не желе да прихвате одговорност, онда ми преузимамо улогу старатеља. Наше стручне службе процењују каква помоћ би била најсврхисходнија и, ако је потребно, предлажемо смештање у специјализовану установу отвореног или затвореног

” Др Горан Михајловић: Научно је потврђено да особе са душевним

поремећајима не чине више кривичних дела него оне које називамо нормалним, па је важно избећи предрасуде и обезбедити им лечење у најмање рестриктивним условима

типа. То, наравно, можемо спровести једино ако особа којој је помоћ потребна да престанак, или у случају да то, на основу налаза лекара, одобри суд. Ако услови за смештање у установу нису испуњени, користимо ресурсе који су нам на располагању, а у које спадају медицинска нега, помоћ герантодомаћица и редовно надгледање од стране наших стручних служби, каже социјална радница Снежана Стевановић.

Овде се исцрпљује оно што држава кроз своје институције може да учини. Колико ће мере бити ефикасне зависи ипак од наше спремности да преуземо свој део грађанске и људске одговорности помажући да они који имају проблем постану видљиви. А да бисмо помогли њима прво морамо преиспитати своје ставове о нормалности. Ако сматрамо да је нормално окренути главу, ако се бојимо да ћемо се огрешити, мислимо ли да то мора меко други да реши, вероватно ћемо добити уверења да смо здрави, али је питање ко ће онда да брине о онима који нису те среће. Препустимо ли их само државном старању готово јер сигурно да већина неће добити потребну помоћ баш као што је могуће да последице, које понекад знају да буду драстичне, могу стићи до нашег прага.

” Снежана Стевановић: Центар за социјални рад води рачуна о свим случајевима који су нам познати. За овај из Улице Спасеније Цане Бабовић до сада нисмо чули, али предузећемо мере које су прописане и предвиђене

тају институционално невидљиви. Препуштени себи, без снаге и помоћи да се носе са болешћу и животом, обично постају они којима се, због страха и предрасуда, склањамо са пута.

Понекад, међутим, није могуће окренути главу и утећи међу себи сличне које, због тога што поштују општеприхваћене културне и социјалне норме, сматрамо нормалним. Људи које обележава и дефинише ментални поремећај често озбиљно угрожавају мир и безбедност околине.

■ И деца изложена насртајима

Примери, на жалост, нису ретки, јер смо сви у комшилуку, на улици, у радњи сретали несрећнике који вичу, прете, гађају пролазнике...

Видети их, склонити се и проћи је једно, а живети поред њих годинама је нешто што може озбиљно да вам отежа живот. Тезину тог проблема већ десет година осећају станари једне зграде у Улици Спасеније Цане Бабовић у којој

на суседе ножевима, маказама и виљушкама. Кажу да су пресретања, која прате псовке и претње, свакодневна појава, баш као и малтретирања у лифту, ноћно лупања у цеви радијатора и звоњење на вратим, гађање паркираних аутомобила и станара посуђем и стакленим флашама, поливања водом са терасе...

Највише их, међутим, брине што болесна комшиница показује велику нетрпељивост према деци, на коју такође насрће ножем и маказама и коју, док се играју, са терасе гађа стакленим флашама. Понекад им, кажу, препречи пут и не дозвољава да прођу, некада им брани да уђу у лифт, а није реткост и да их јури по ходницима, претећи да јој не могу побећи. Како причају, њена агресивност није ограничена само на житеље зграде у којој станује, па често вербално напада пролазнике и муштерије у радњама у крају.

Уверен да је реч о особи којој треба помоћи, јер по томе што

СЛОБОДАН СТАЛЕТИЋ, СЕЉАК ИЗ БЕЧЕВИЦЕ КОЈИ ЈЕ ЦЕЛОГ ЖИВОТА „НА'ЕБАВАО”

Србин, а грађанин другог реда земље Србије

Улази у редакцију омањи, набијен човек, са шајкачом и у вуненом штриканој џемперу. Још с врата се представља: Ја сам Слободан Сталетић, сељак из Бечевице. Чим му је узвраћен поздрав, саопштава намеру:

- Има л' ко гођ воде да ме слика и напише о мене само два реда?
- Сликање може, а шта да напишемо у два реда?

Он задиже џемпер до под гушу и откри мајицу на којој је, белим крупним словима, наштампан текст.

- Еве, вод ти је све написано. Читај, ниси ћорав! 'Оћеш ја да ти кажем: „Србин, а грађанин другог реда земље Србије”.

■ Отказ у „Србији”, превара с деоницама

Да све разјаснимо, договарамо виђење у Бечевици. Она припада горњогружанским селима. Слободан живи са женом Миленом, родом из Борча, у скромној кући у којој је и рођен пре тачно седамдесет година. У браку су 46 година, имају три ћерке и све су удате, једна је инжењер и живи у Крагујевцу, друге две су у селу.

- Ово што сад живим то ми је чиста вересија. Ударио ме пре некол'ко година инфаркт, еве, пијем неке траве и корење и запатио сам козе, те узимам сурутку, сваки дан 'место воде, почиње Слободан свој животопис.

Али, ниси због болести Србин другог реда, како ти пише на мајици.

- Ма, јок, ко ти је то рек'о. Болес' је дошла 'нако како иде, а ја цео живот на'ебавам к'о жути. Ош да почнемо отсад, ил' откад сам рођен?

Ајде отсад.

Слободан се придиже са кревета на коме је седео и приђе столу где стоје све „артичине које нису отишле у шпорет”. Нешто је и написао на парчићима папира, каже, „стаће ми мозак кад почнеш да ме пропитујеш”, али и сам се тешко сналази у свом рђавом рукопису. Заједно, некако, ипак успесмо да срачунамо да је Слободан 23 године радио у Трговинском предузећу „Србија” („мало имањце, није могло да се живи само од њега”), де-

Детињство и младост провео је у муци и немаштини јер му је отац тамновао у затвору зато што је одбио да ради у сељачкој радној задрузи, па су Сталетићи и дан данас под белегом „разбијача” и „државног непријатеља”. Под старе дане проглашен је вишком у „Србији”, иста судбина снашла му је ћерку, слична унуку... Кад подвуче црту, просто закључује: „Цео живот на'ебавам к'о жути”

сетину година у Рибешу „као прос' радник”, па после у Крагујевцу. Пребацили га у одржавање јер „цео живот, успут, петља са гвозђуријом”. И све се некако котрљало док „Србија” није продата.

- Уз'о је овај, и семе му и племе, Мишковић, бајаги да нам буде боље. Које црно боље. Одма' ја поста вишак, не само ја, више нас. Напујдаше ме, кажу, имаш о'премнину. Ја, рек'о, биће вајдице од те о'премнине, кад дадоше ми неке бонове, мог'о сам с њима да пазарим само у робној кући у Книћу. А тамо не-

ма ништа, неке ситнице и 'артија за дупе. Леби га у дупе, оста ја без посла.

После три године, 2006, Слободан је стекао право на пензију. „Била је 11.550, сад ми попели на дван'ес иљада”. Међутим, од Мишковићеве „Србије” доживео је још неправди.

- Кад нас је купио овај проби-свет, дали ми 276 деоница, свака по 'иљаду динара. Ево, вод ти је документ, читај – показује Слободан папир на коме стварно пише оно што прича. – Онда ме питали „'о-

ћеш да продаш деонице?” Што да нећу, за који кривак ми стоје у асталу. Одне-сем тамо и они кажу – добићеш паре преко банке. Добро, велим ја, 276 деоница по 'иљаду динара, поткрпиће ме. Кад свет, дали ми 276 деоница, свака по 'иљаду динара. Ево, вод ти је документ, читај – показује Слободан папир на коме стварно пише оно што прича. – Онда ме питали „'о-

ћеш да продаш деонице?” Што да нећу, за који кривак ми стоје у асталу. Одне-сем тамо и они кажу – добићеш паре преко банке. Добро, велим ја, 276 деоница по 'иљаду динара, поткрпиће ме. Кад свет, дали ми 276 деоница, свака по 'иљаду динара. Ево, вод ти је документ, читај – показује Слободан папир на коме стварно пише оно што прича. – Онда ме питали „'о-

ћеш да продаш деонице?” Што да нећу, за који кривак ми стоје у асталу. Одне-сем тамо и они кажу – добићеш паре преко банке. Добро, велим ја, 276 деоница по 'иљаду динара, поткрпиће ме. Кад свет, дали ми 276 деоница, свака по 'иљаду динара. Ево, вод ти је документ, читај – показује Слободан папир на коме стварно пише оно што прича. – Онда ме питали „'о-

ћеш да продаш деонице?” Што да нећу, за који кривак ми стоје у асталу. Одне-сем тамо и они кажу – добићеш паре преко банке. Добро, велим ја, 276 деоница по 'иљаду динара, поткрпиће ме. Кад свет, дали ми 276 деоница, свака по 'иљаду динара. Ево, вод ти је документ, читај – показује Слободан папир на коме стварно пише оно што прича. – Онда ме питали „'о-

СЛОБОДАН У РЕДАКЦИЈИ „КРАГУЈЕВАЧКИХ” ПОКАЗУЈЕ МАЈИЦУ СА ТЕКСТОМ КОЈИ ОПИСУЈЕ ЊЕГОВ „СТАТУС”

Сви ударили на гољу, а гледам на телевизору оног Мишковића, шепури се к'о ћуран. Што не допадне мене у шаке...

Таман да кренемо у другу причу, кад Слободан подиже глас.

- Стани, бре! Има још о „Србији”. Није само ово моје зло и ћерка ми је тамо остала без посла.

Значи опет Мишковић?

„ЖИВОТНИ ПРИНЦИПИ” ПРИКУЦАНИ НА КАЧАРИ СТАЛЕТИЋА

НОЋНИ ПИЈАЦ У ТОПОНИЦИ

Кад треба да је наградиш, ти је насадиш

Како Слободан себе пореди са кокошком? Да би то објаснио, прво описује кокину судбину.

- Она годишње снесе 236 јаја, то су људи срачунали, а у неко доба се расквоче. Онда је насаде, туре под њу петн'естину јаја, она лежи, нема куд. Чим се изведе пилићи, одма' се покупе, па у кутију, а под квочку се туре нови насад. Она, јадна, опет лежи још три недеље, до се изведе и друга тура пилаци. Е, кад и то одради, онда је пуста у авлију, а она сва раскречена и намучена не мож' на ноге. Само је да је бацаш у поток. Кад треба да је наградиш, ти је опет насадиш.

Так'е сам ти и ја судбине. Кад сам радио у „Србији”, воде у Рибешу, таман се навршило десет година, треб'о сам да добијем ручни сат, они ме премеште у Крагујевац. Нису ме наградили, него ме насадили.

Прође још десет година, опет ми следовала нека награда, они ме опет премеште на друго место и – пиши пропало. Опет насађен, 'место награђен.

ОД РУДНИКА УГЉА ДО ЕКО МУЗЕЈА

Нови сјај Сењског рудника

Пише Зоран Мишић

Већ на први поглед место Сењски рудник делује сабласно, опустело и напуштено. Становника, по причи мештана, сада нема више од 250, мада се на бирачким списковима води њих око 460, с тим што је већина само званично ту пријављена, а срећу је одавно потражила у Деспотовцу, Свиланцу, Ђуприји, Параћину и још даље.

Место на реци Раваници, осамдесетак километара удаљено од Крагујевца, најстарији је српски рудник угља у савременој историји и овај енергент се без прекида из његове јаме вади пуних 160 година. На питање шта ће се са насељем, већ поодавно у „не баш најбољој форми“, десети за деценију-две, када угља нестане, одговор покушава да нађе Министарство културе, уз савете и финансијску помоћ Делегације Европске уније у Србији.

Њихова замисао, у коју су били укључени студенти бројних факултета Београдског универзитета са својим идејама, подразумева трансформацију Сењског рудника у туристичку атракцију и прерастање у регионални центар културне индустријске баштине. Само место са околином још много тога може да понуди као атрактивна туристичка локација, од чисте природе, шума, река, ваздуха, до историјских споменика од изузетног значаја – манастири Раваница, Сисојевац и Манасија, природни феномени и лепоте попут Ресавске пећине, водопад Лисине, рибњаца, ловишта, узгајање и брање вргања...

Место које је у широј јавности постало познато по култном роману и истоименом филму „Петријин венац“ као рођено је за тако нешто. Чувена реченица из филма: „Нисам ја крив што нико неће да купије угља и што овде нема нафте“, која је у филму означила крај Сењског рудника шездесетих година, драматуршка је и филмацијска фора, јер рудник никада није угашен и у њему се производња најквалитетнијег, висококалоричног мрког угља одвија и данас, несмањеним интензитетом. Прошле године из његове јаме 200 запослених рудара, који раде у све три смене, ископало је 35.000 тона угља. Иако експерти тврде да најбоље сагорева, не оставља пуно пепела и мирис сумпора за собом, ипак није за

ПАНОРАМА СЕЊСКОГ РУДНИКА

ДЕО БУДУЋЕГ ГРАДА МУЗЕЈА

кућевну употребу, већ је искључиво индустријски енергент.

■ Рудник - град музеј

Иако прва фаза овог пројекта трансформације рудника угља у еко музеј и чувара културне баштине званично треба да отпочне наредне године радовима већ увелико трају на неким од јединствених рударских објеката.

Пре свега ту је „Александров Поткоп“, са некадашњим улазом у јаму, административном зградом над њим и низом просторија попут столарске, ковачке и машинске радионице, у којима ће се налазити будућа стална поставка „Музеја угљарства“. Радове обавља грчка фирма „Диатас“, која је овај посао добила на тендеру ЕУ која и

финансира ову идеју да би житељи овога краја ново ухљење нашла као куратори, туристички водичи, угоститељи, промотери еко и осталих тура, са обиласком природних лепота и историјске баштине.

Водич туре за бројне новинаре из читаве Србије, који су позвани да на лицу места присуствују промоцији овакве идеје, је Мирослав Мића Николић, кустос сада затвореног „Музеја угљарства“, који ову „материју“ и историјат рудника и читавог краја зна буквално „у прсте“. Од њега сазнајемо да рудник ради од 1853. године, а да је управна зграда над старим уласком у јаму најстарији објекат у месту и њена изградња почела је за време кнеза Александра Карађорђевића. По њему је и добила име и када је тај део 1860. године пуштен у рад, иако су тада поново на власти били Обреновићи.

– Сав угља излазио је из овог поткопа све до 1960. године. На почетку се радило са дрвеним колицима, па су вагонете вукли коњи, а тек касније су прешли на вучу помоћу акумулаторских станица. Угља је тада одвожен пругом уског колосека до Ђуприје, а отворен је и нови улаз у јаму, објашњава Мића, додајући да Сењски рудник никада није био приватна фирма, већ увек у власништву државе, јер је овај калорични енергент био неопходан за рад крагујевачке „Тополивнице“ (види антрфиле).

– Због тога сви мештани здружено учествују у овом пројекту, да за деценију-две када угља нестане не доживимо судбину осталих рударских места, која је тужна и ружна. Други део пројекта, после грађевинских захвата обнове и изградње, подразумева адекватну обуку становника за делатности које ће бити потребне у еко музеју и регионалном центру, каже Мића.

У „Александровом Прокопу“ предвиђена је и стална рударска поставка у подземном музеју дуж 530 метара, које су некада рудари пролазили улазећи у јаму. Фасаде радионица које се већ реновирају урађене су као потпуне реплике некадашњих врата, прозора и у њима ће касније бити израђивани сувенири по знаменитостима овог краја.

Мића као из топа набраја да је баш овде 1892. године заживела прва српска пруга уског колосека, 1903. године покренут први рударски штрајк у Србији, 1950. године основан први раднички савет у тадашњој социјалистичкој Србији...

Из златног доба Сењског рудника, тридесетих година

прошлог века, потиче и репрезентативни Соколски дом подигнут 1930. године на брду изнад града, а мештани са поносом истичу да су њихови соколи учествовали на чувеном свесколском слету у Прагу 1934. године. Соколски дом, у којем су се одржавале пројекције филмова, био је у употреби до пре десетак година, када је због запустелости затворен, а није на одмет поменути чињеницу да је баш на његовој сцени своју прву рецитацију изговорила позната глумица и певачица Оливера Марковић, чи-

ЗГРАДА СОКОЛСКОГ ДОМА И ЦРКВА СВЕТОГ ПРОКОПИЈА

„АЛЕКСАНДРОВ ПОТКОП“, НАЈСТАРИЈЕ ЗДАЊЕ И СИМБОЛ РУДНИКА

ИЗЛОЖБА СРЕДЊОВЕКОВНОГ НАКИТА ИЗ ЗБИРКИ
КРАГУЈЕВАЧКОГ НАРОДНОГ МУЗЕЈА

Сјај средњег века

Накит средњег века осликава културна кретања и утицаје, занатску производњу, трговачке везе, дух времена и због тога боље од свих осталих артефаката представља епоху у којој је настао, став је Игора Ђуровића, кустоса археолога, аутора изложбе и књиге о средњовековном накиту са овог подручја. Реч је о експонатима наушница, огрлица, привезака, дугмади, наруквица и прстења са локалитета Петровца, Борча, Честина, Сребрнице и Котраже

ПРСТЕН СА МАЛТЕШКИМ КРСТОМ ИЗ БОРЧА - ЗАШТИТНИ ЗНАК ИЗЛОЖБЕ

ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ: ИГОР ЂУРОВИЋ, ДЕЈАН РАДИЧЕВИЋ И МИРОСЛАВ БАНОВИЋ

Пише Зоран МИШИЋ

Накит из збирки крагујевачког Народног музеја омогућава нам да на најбољи начин сагледамо средњовековну епоху. Овом изложбом се руководио кустос археолог Игор Ђуровић, аутор изложбе

„Средњовековни накит из збирки Народног музеја Крагујевац” која је у галерији ове установе отворена 20. новембра.

Пред нама су после толико векова заблистали средњовековни предмети у пуном сјају, пронађени на археолошким налазиштима у непосредној околини града, „причајући нам једну ширу”, средњовековну причу.

Изложбу су отворили историчар Мирослав Бановић и др Дејан Радичевић, доцент на катедри Средњовековне археологије на београдском Филозофском факултету и сам аутор. По Радичевићу, археолошке изложбе, поготово из сопствених збирки у Србији су се значајно прореди-

ле. - Због тога је ова поставка драгоцена. Она о времену из кога потиче сведочи много речитије него историјски извори, јер када је средњовековни накит у питању јасно нам је да ту није само реч о моди и ношњи, него и културном нивоу и идентитету њихових креатора, као и културним ве-

зама које су настајале и развијале се око његовог стварања... Овако конципирана поставка у најлепшем светлу представља пери-

ПРИВЕСЦИ

Крст спасио кнеза Лазара

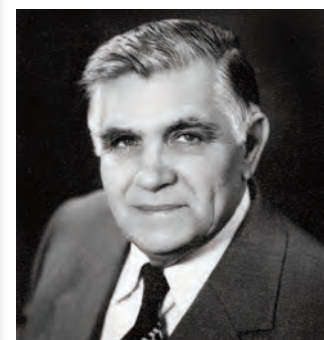
Као део огрлица, али и као самосталан средњовековни украс, коришћени су и привесци. На читавом простору Србије овај накит пронађен је у малом броју. Најчешћи привесци били су крст или драги камен. Привесци су израђивани од различитог материјала: драгог и обичног камена, злата, сребра, бронзе и бисера. Археолошки налази у Србији указују да су најчешће употребљавани привесци од метала (као украс) и од обичног камена који су власнику служили и као печат. Врло чест привезак био је крст који су носили владари и кнежеви са пуном ратном опремом и оклопима. Тако је Немања носио крст са делићем „истинитог крста Господњег” чијој је заштити приписивао све своје успехе. Такође, према неким изворима, такав златни крст је једном приликом спасио кнеза Лазара, а бугарски цар Михаило послао је на дар Андрицику челични крст „који су носили његов отац и деда”.

НАСТАНАК ЗБИРКЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА

Неуморни истраживач Драгољуб Петровић

Настанак музејске збирке накита везан је за име Драгољуба Петровића, по струци професора географије, али по духу неуморног истраживача, вредног сакупљача, човека са пијететом према споменицима културе и старинама. Музеј у Крагујевцу основан је 1. јуна 1949. године, а Петровић је био његов први управник. Његовим радом створени су услови за прва ископавања средњовековних локалитета у околини Крагујевца, чиме је постављен темељ ове збирке.

ДРАГОЉУБ ПЕТРОВИЋ - ПРВИ УПРАВНИК НАРОДНОГ МУЗЕЈА И ЗАЧЕТНИК ЗБИРКЕ СРЕДЊОВЕКОВНОГ НАКИТА

Врло важан сегмент у музејском раду је и прикупљање предмета од становништва. И овде је први директор, по Ђуровићевим речима, урадио много, развијајући мрежу сарадника на територији коју је покривао Музеј. У збирку пристижу примерци средњовековног накита у виду поклона или откупа. По аутору изложбе, ваљан пример свести о значају ове институције је збирка Светомира Поповића, некадашњег вишег саветника банске управе, родом из Гунцата код Кнића, поклоњена 1953. године, која садржи предмете од историјског, археолошког и етнографског значаја, а од средњовековног накита наушнице, привеске, нарукнице и прстење.

Поклони и откупи нису престали до данашњег дана, а последњи примерак накита који је доспео у музеј евидентиран је у етнолошком одељењу пре пет година.

од средњег века на овом простору, рекао је Радичевић.

Он није пропустио прилику да похвали и препоручи публикацију, не каталог него праву књигу, „Средњовековни накит из збирки Народног музеја Крагујевац” којом је Ђуровић пропратио ову изложбу, а чији је он био и рецензент, илустровану сјајним фотографијама Предрага Цилета Михајловића.

ДЕТАЉ ЗМИЈСКЕ ГЛАВЕ НА ЗАВРШЕТКУ НАРУКВИЦЕ

Овако специјализовану изложбу логично је да прати и одговарајућа публикација у којој је Ђуровић не само стручњацима него и широј читалачкој и музејској публици на одличан начин предочио и приближио ову материју и наставио вишестепени рад својих претходника (види антрафиле) који су ову област истраживали и проучавали пре њега.

Аутор изложбе Игор Ђуровић (35) дипломирао је 2004. године археологију на Филозофском факултету у Београду. У крагујевачком музеју ради као кустос археолог од 2009. године и од самог почетка свог радног ангажмана посветио се овој тематици чији је резултат вансеријска стручна публикација (подржана и финансирана на прошлогодишњем конкурс Министарства културе) и сама изложба која је пред нама.

- Накит као део средњовековне збирке нашег музеја представља најкомплекснију и најзавалнију целину за проучавање јер о том добу пружа највише података, боље се датује и јасно указује на културна кретања, дух времена, уметничке захтеве, трговачке везе, објашњава Ђуровић због чега се определио за ову тематику.

Овакав материјал пружа више података и самим историчарима који проучавају овај период.

- Поставка накита „прича једну ширу причу“ о развоју српске средњовековне државе на овом простору, од 1189 године када Лепеничка жупа

ПРСТЕН ЗА ЛУК

пронађене код Коњуше, у близини Жиче, која је тада била центар наше државе, као и оне пронађене у Добрачи и Поскурицама из 12. и 13. века такозваног „кијевског“ и „волинског“ типа наушница.

Од огрлица издваја се она пронађена у Градцу која јасно говори да је у питању експонат настао у византијском културном кругу.

Најрепрезентивнији привесци на овом простору пронађени су у околини Кнића. Реч је о такозваном „лунуластим“ привесцима са тролисним завршцима из 10. и 11. века, као и крст са привеском из 11. века, пронађен у Градцу.

Средњовековна дугмад са ових простора најчешће су лоптастог облика и израђивана су од стакла.

Наруквице из те епохе са ових простора веома често имају стилизоване змијске главе као завршетке, попут експоната који су пронађени у Градцу. По тврдњи аутора изложбе, ови експонати имају особине сличне као наруквице из овог доба пронађене на тлу Бугарске и Македоније, али и елементе особеног стила. Честе су и наруквице од стакла које опонашају „упредену жицу“.

Прстење је најбројнија врста накита и у збирци нашег музеја има их чак 34 и сви су изложени у овој поставци. По Ђуровићу, кроз изложено прстење најбоље се прати ток српске историје на овим просторима од 10. до 16. века. Најрепрезентивнији примерци су они из Градца направљени од сребрног лима са три испупчења, затим веренички прстен са две људске фигуре као и прстен из Добраче са представом Арханђела.

Изложени су и луксузни властелински сребрени прстенови пронађени на локалитету Борча, попут експоната са украсним цветом, крином који се расцветава и малтешком крстом (који је и на плакату изложбе), а два експоната пронађена у Комарицама, један са представом цвета (вероватно веренички) и други са урезаним именом власника, око кога се експерти још споре, јер је по једнама урезано име Јелена Мујић, док по другима на њему пише ознака еснафа - Кујунџић.

По Ђуровићу, баш на примеру средњовековних прстенова највише се уочава развој српских градова јер је израда оваквог накита подразумевала развој трговине (као и тргова - градова), занатства и рударства. На изложби је заступљено више врста и типова прстенова, од оних војних - за лук, преко печатних и свих осталих, различитих типова и намена.

Изложба је отворена до краја јануара 2013. године.

ПРСТЕЊЕ

Лични печат моћи и елеганције

Речитије од осталих врста накита прстење говори о културним кретањима, занатској производњи украсних предмета, трговачким везама или духу средњовековног доба. Оно је бројније у збирци нашег Музеја од осталих врста и типова накита, а то је случај и са свим сличним збиркама у свим музејима широм Србије, што јасно говори о популарности и наменама ове врсте накита.

Прстење, такође, говори речитије и о самом власнику јер врло често „носи“ неки његов херал-

дички знак, омиљени украс или цитат из „Јеванђеља“, поруку, лично име самог власника...

У раном средњем веку (12. и 13.) Срби су, као и сви остали Словени, прихватили облике византијског (а самим тим и старог римског прстења) и у знатној мери га копирали. Од друге половине 14. века па до средине 15. века ствара се такозвани „домаћи стил“ који је сублимација источних и западних утицаја. Међутим, ипак се запажа јачи утицај византијског прстења како у самом облику, тако и у декоративним мотивима. Утицај романо-готских струјања преко Котора и Дубровника, који се јављује почетком ове епохе у облику хералдичких мотива и фантастичних животиња, доминантан ће постати тек у другој половини 15. века и остати до његовог краја.

ФОТО: ПРЕДРАГ ЦИЛЕ МИХАЛОВИЋ

НАРУКВИЦЕ

Функционални, а не украсни део одеће

Средњовековне наруквице чиниле су, пре свега, функционални део одећа, као завршетак рукава, манжетну, па тек онда украс. То показују и документи дубровачког архива где се називају „манега“, као и наше средњовековне фреске. У овој епохи долази до промене у одевању у односу на античко доба, када су се наруквице носиле на мишици испод лакта, а не око зглоба шаке. Средњовековне наруквице израђиване су од тканине, најчешће у пару, украшене златним и сребрним гажтанима, бисером и разним нашивцима, попут копчи или дугмади. С обзиром на практичну намену, носили су их сви слојеви становништва.

Исту намену имале су и врло ретко налажене металне наруквице. Оне су украшаване камењем, плочицама или начињене од плочица, повезане ланчићима или шарниром, а узор њихове израде је у римском наруквицама, чији је извор у старим културама Истока.

Изложене наруквице из збирке крагујевачког Народног музеја рађене су у тој римској традицији од јефтенијих материјала (бронза и стакло) и јасно указују на традицију коју је очуvalo романизовано старобалканско становништво.

ОГРЛИЦЕ

Скуп накит и украс за манијака

Средњи век је донео промене у одевању, које се огледају у појави оковратника на хаљини који је богато украшаван и називан „манијак“ или „котомадон“. Постојале су и огрлице у виду ланца или ниски од перли различитог материјала. Огрлице су у средњем веку биле врло богат и скуп накит и зато су сачуване у веома малом броју. Најређе су рађене од драгог камена, а чешће од бисера, сребра или злата.

Огрлицу је „мењала“ и бисерна парта причвршћена за хаљину. На сребрним и златним ланцима најчешће се носио крст или скупочени драги камен. Крст је могао да буде од злата или сребра, али и „обичног“ материјала. На огрлицама су се носиле и кутијице са моштима светаца или друге реликвије и ознаке, попут знака витешког реда или зуба дивљег вепра. За разлику од властелинског накита огрлице сеоског становништва биле су ниске од разнобојних перли које су дуго биле у употреби међу словенским живљем.

ДУГМАД

Низови за блештаву одећу

Дугмад или пуцад, како су називани у средњем веку код Срба, чинили су део накита који је украшавао и заокпчavaо одећу. Могла су бити од скупоченог материјала (злата, сребра, бисера) и украшене драгим камењем, златном жицом... Уметнички су обрађивана, а на њима је могао бити угравиран и грб племићке куће као на сачуваној хаљини кнеза Лазара. Постојало је неколико врста дугмади и свака је имала свој посебан назив. Разликовала су се по величини, украсу и материјалу од којег су рађена. Свака врста је имала одређену намену, место на које су пришивана или посебну врсту одеће коју су красила.

У дугмад спадају и копчице за рукаве и наруквице. Дугмад или пуцад, нанизана, понекад на веома бројне низове, чинила су одећу блештавом, што се најбоље види на нашим средњовековним фрескама. По тврдњи аутора изложбе Ђуровића, од ове врсте накита и украса у нашем народу развиле су се касније и познате токе.

НАУШНИЦЕ

Обоци најзаступљенији накит

Као женски накит у средњем веку највише су се цениле наушнице чији је назив био „обоци“. Ношене су у ушима, али због своје тежине, често и на капама или повезачима, или су ушиване на украсне траке. У дубровачким архивима се разликују „српске“ од „влашких“, „бугарских“ и „латинских“ Био је то најзаступљенији накит, који се разликује до данашњег по томе што се готово никада није носио самостално. Уз наушнице су ишле скупочене траке везене златним нитима и украсним камењем (на које су се качиле), а висице су и на различитим ланчићима и верижницама (често од бисера) и сребрним гажтанима. При склапању женидбених уговора уобичајено да се ова и оваква врста накита спомиње као целина.

САТИРА

Блискост
у транзицији

На почетку ми се уопште није свиђао.

Да будем искрен, чак ми је био антипатичан.

Директор пропале фирме, јако занимање!

Хладно ме је дочекао.

Али то се могло и очекивати.

Ни један директор се баш не радује стечајном управнику!

Међутим, ускоро сам почео да мењам мишљење.

Иако је фирма изгледала потпуно банкротирана, директор ми је указао на неке потенцијале.

Рецимо, атрактиван пословни простор.

Ту смо лако нашли заједнички језик.

Он је потписао, а ја сам га издао својим пријатељима.

Па је стекао моје симпатије.

Затим је за мале паре омогућио да откупим складиштене залихе.

Он је потписао, али смо поделили по пола јер сам видео да је коректан човек.

А кад је преписао службене

ВИЦ НЕДЕЉЕ
КОНОБАРА
ЈАНКА

Триповање

Човек из племена маја клеше у камену плочу са пророчанством које је врач раније изговорио. У једном моменту нестане материјала за клесање, те он оде да пита врача шта сада да ради.

- А докле си стигао?

- До Србије 2012. године.

- Аууу, како ће да се истрипујууу!

станове нашој деци, видео сам да је и породичан човек.

Тако да се нисам изненадио кад ми је поклатило службени ауто.

Јер смо постали још ближи.

Ипак, највеће заједничко искушење била је посета финансијске инспекције.

Било је заиста тешко.

Али права искушење само учвршћују блискост.

Тако да ме не изненађује што смо сада јако везани.

Једино ми смета што је то баш лисицама...

Слободан СИМИЋ

Министар је од свих капиталних инвестиција завршио једино палату у којој живи!

Александар ЧОТРИЋ

Не бисте толико пали, да нам се нисте толико попели!

Рагмило МИЋКОВИЋ

Признајем само суд своје партије. Само да се присетим у којој се тренутно налазим!

Раде ЂЕРГОВИЋ

Ултиматум смо прихватили достојанство. Све после тога, није за јавност!

Милан Р. СИМИЋ

Рад власти мора да буде транспарентан, па их зато полиција прислушкује!

Александар ЧОТРИЋ

Срби су јаке личности. Зато и трпе што се трпети не може.

Ивко МИХАЛЛОВИЋ

Карикатура: Горан МИЛЕНКОВИЋ

Не треба дозволити да трећи миленијум траје хиљаду година

Не треба дозволити да трећи миленијум траје Хиљаду година!
По моме суду мораће да траје вишеструко краће!

Јер, показало се да су досадашњи миленијуми Трајали сувише дуго;
Боље рећи, у хиљаду година дешавало се свашта, Углавном што није могла да замисли ни најболеснија машта.

Трећи миленијум стога мораће да се скрати, И једино ће тако моћи да мање зла обухвати. Као год што се зна да ко млађи умре Стигне мање да буде грешан,

Мање окрутан, мање крволочан, мање смешан - Тврдим, ако ми се дозволи, по песничкој слободи, Да је остао безгрешан само онај ко није успео да се роди!

Примерице, колико би мање зла било, Од Ирода и Наполеона до Слободана, Да ови великани нису живели дуже од једног дана! Од робова, до пролетера и санкилота, Свима су главе дошле деценије живота!

Где би нам крај био, да нас Бог види, Да су све јајне ћелије досад Промашили сперматозоиди! У трећем миленијуму, зато, видим у перспективи Кључну улогу да ће, срећом, Одиграти Презервативи!

Раско ЗАКИЋ

Један гладан хлеба, други љубави

ПРЕФЕРАНС

Резултати градске лиге после девет одиграних кола и распоред за наредно коло које се игра у понедељак 3. децембра од 20 часова у простору ресторана Палићорић

	презиме и име	Бод	Супе	сто
1	Tucaković Branko Tuca	37,0	2726	2
2	Bogdanović Miroslav Krapa	36,5	1326	1
3	Stanić Radovan Raka	35,0	1944	3
4	Danas Ivan Grk	33,0	4682	6
5	Marković Mirko Profesor	31,5	-74	4
6	Đorđević Rade Čerka	31,0	2566	5
7	Milojević Nenad Neca	30,5	730	4
8	Jovanović Dragan Duca	30,0	1962	2
9	Vasiljević Zoran Guki	30,0	1258	5
10	Nikolić Nenad Šone	29,5	3038	6
11	Ivanović Goran Čiča	29,5	2016	2
12	Nikolić Dragan Muša	28,0	486	8
13	Lazarević Slavoljub Laza	27,0	574	3
14	Aleksić Milenko Mika	25,0	-272	9
15	Matijašević Miroslav Mače	24,0	2006	1
16	Vujisić Danilo Dača	24,0	1324	7
17	Nikolić Srbslav Srba	23,5	490	1
18	Nikolić Nebojša Uške	22,5	-2756	7
19	Radenković Nenad Budjoni	22,0	-236	9
20	Živković Stefan	21,5	1018	10
21	Andrić Dejan	21,0	390	6
22	Cvetković Nebojša Cvele	20,5	-22	3
23	Filipović Darko	19,5	-304	9
24	Gajić Marko	18,5	-1940	10
25	Vesović Miodrag Vesa	18,0	-1604	4
26	Martinović Milorad Mića	17,0	-1016	5
27	Jevrić Milan Paki	15,5	-2566	8
28	Milojević Željko	13,5	616	10
29	Petrović Milovan	13,5	-3558	7
30	Majstorović Miloš	9,5	-5518	8
31	Miletić Rade	3,5	-844	11
32	Milojević Aleksandar Lija	2,0	-82	11
33	Milovanović Dragutin	2,0	-768	11

Горан Миленковић

ОДВАЈЕ

ЧЕДОМИР ЈОВАНО-ВИЋ, председник Либерално демократке партије:
- Не бавим се приватним бизнисом ја, него моја жена.

ЗОРАН ЖИВКОВИЋ, некадашњи члан и функционер Демократске странке:
- На сајту партије коју ћу формирати у фебруару неће бити слика председника и његови мудри цитати, већ извод из страначког текућег рачуна.

МИЛИЦА БУРСАЋ, водитељка емисије „У здравом телу”, поводом сликања за „Плејбој”:
- Смучили су ми се коментари после мог појављивања у магазину. Коментарисали су и они који нису ни видели слике, људи који су грешни до кости, који иду у цркву само за празнике, а псују бога, лажу, varaју...

СУЗАНА МАНЧИЋ, водитељка, написала је роман „Неукротиво срце”, али најављује и наставак:
- Многе интересује које ћу још своје мушкарце споменути. Не морам да их све хронолошки и таксативно наведем, а и није било пуно мушкараца у мом животу, иако се мисли другачије.

НИКОЛИНА ПИШЕК, хрватска водитељка која „ординира” у Србији:
- Мало сам се убуцила, али нисам трудна, још увек.

ЕРА ОЈДАНИЋ, фолк певач, о младој колегиници Милице Павловић:
- Када је на сцени у фармеркама или хеланкама и када трзне левим куком, свакоме ко има и мало осећаја поремети се центар за равнотежу.

БОЈАН ПЕРИЋ, глумца:
- Да је сутра смак света, наручио бих сто ћевапа, кило јагњетине, али од плећке, и пола кила танко сечене пршуте. Оно што не поједем, спаковао бих за понети.

МИЛОВАН ВИТЕЗОВИЋ, књижевник:
- Кад Србима буде добро, биће то крај историје.

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ, песник и члан Академије наука и уметности:
- Има предлога да се у Академији уведе дечије одељење. Можда би се већ у предшколском узрасту најбистрија дечица могла бирати у Академији, а не само маторци који су већ урадили све што су могли.

ТЕЛЕВИЗИЈА КРАГУЈЕВАЦ

ТВ ПРОГРАМ

од 29. новембра до 5. децембра

Четвртак 29. новембар	Петак 30. новембар	Субота 1. децембар	Недеља 2. децембар	Понедељак 3. децембар	Уторак 4. децембар	Среда 5. децембар
<p>СТАЊЕ СТВАРИ</p> <p>20.00 Стање ствари</p> <p>07.00 Јутарњи програм 09.00 Вести 09.05 Музички програм 10.00 Кућињаца р. 10.30 Путујуће приче р. 11.00 Документарна серија 12.00 Вести 12.05 Кућињаца 12.35 Кућињаца у цвећу р. 13.00 Музички програм 14.00 Комунални сервис р. 15.00 Цртани филм 15.30 Раскршћа р. 16.00 Вести 16.05 Обалска стража р. ☐ 17.00 Мозаик 18.00 РТК Путопис 18.30 Мобил Е 18.50 Хит дана 19.00 Хроника 1 19.30 Цртани филм 20.00 Стање ствари 21.00 Обалска стража ☐ 22.00 Хроника 2 22.30 Мегафон Music 23.30 Атлас 00.00 Вести 00.05 Хит дана</p> <p>наставка програма ТВ Крагујевац</p>	<p>МОЈА ШУМАДИЈА</p> <p>17.00 Моја Шумадија</p> <p>07.00 Јутарњи програм 09.00 Вести 09.05 Музички програм 10.00 Кућињаца р. 10.30 РТК Путопис р. 11.00 Meafon Music р. 12.00 Вести 12.05 Кућињаца 12.35 АБС шоу 13.00 Музички програм 14.00 Стање ствари р. 15.00 Цртани филм 15.30 Атлас р. 16.00 Вести 16.05 Обалска стража р. ☐ 17.00 Моја Шумадија 18.00 Fashion Files р. 18.30 Мобил Е 18.50 Хит дана 19.00 Хроника 1 19.30 Цртани филм 20.00 Као и други 20.30 Са Крајином у срцу 21.00 Обалска стража ☐ 22.00 Хроника 2 22.30 Кад кажете... 23.30 Галеника 00.00 Илузиониста р. 00.05 Вести 00.05 Хит дана</p> <p>наставка програма ТВ Крагујевац</p>	<p>ДИВЉЕ ТРАВЕ</p> <p>23.00 Дивље траве</p> <p>08.45 Најава програма 09.00 Вести 09.05 Цртани филм 09.35 Серија 10.00 Кућињаца 11.00 Нокаут р. 11.30 Улови трофеј р. 12.00 Вести 12.05 Шумадијски праг р. 13.00 Кућињаца у цвећу 13.30 Fashion files 14.00 Shopping avantura 15.00 Документарни програм 16.00 Вести 16.05 Опседнутост ☐ 18.00 Као и други р. 18.30 Са Крајином у срцу 19.00 Хроника 1 19.30 Цртани филм 20.00 Лек из природе 20.30 Илузиониста 21.00 Концерт 22.00 Хроника 2 22.30 АБС шоу 23.00 Дивље траве ☐ 01.00 Хит дана</p> <p>наставка програма ТВ Крагујевац</p>	<p>СТАКЛЕНО ЗВОНО</p> <p>20.00 Стаклено звоно</p> <p>08.45 Најава програма 09.00 Вести 09.05 Цртани филм 09.35 Најсмешније животиње р. 10.00 Биографије познатих 11.00 Кућињаца у цвећу 11.30 Лек из природе 12.00 Вести 12.05 Шумадијски праг 13.00 Агро дневник 14.00 Раднички - Задар (снимак кош. утакмице) 16.00 Вести 16.05 Рат мирочувара 1.део ☐ 18.00 Нокаут 18.30 Улови трофеј 19.00 Хроника 1 19.30 Цртани филм 20.00 Стаклено звоно 20.30 Најсмешније животиње 21.00 Концерт 22.00 Хроника 2 22.30 Култура 23.00 Рат мирочувара 2.део ☐ 00.00 Вести 01.00 Хит дана</p> <p>наставка програма ТВ Крагујевац</p>	<p>ХРОНИКА 1</p> <p>19.00 Хроника 1</p> <p>07.00 Јутарњи програм 09.00 Вести 09.05 Музички програм р. 10.00 Кућињаца р. 10.30 Кућињаца у цвећу р. 11.00 Кад кажете... 12.00 Вести 12.05 Кућињаца 12.35 Стаклено звоно р. 13.00 Музички програм 14.00 Shopping avantura р. 15.00 Цртани филм р. 15.30 G.E.T. Report 16.00 Вести 16.05 Обалска стража р. ☐ 17.00 Мозаик 18.00 Србија коју волим 18.30 Мобил Е 18.50 Хит дана 19.00 Хроника 1 19.30 Спортски преглед 20.00 Раднички - Јавор (снимак фудбал. утакм.) 22.00 Хроника 2 22.30 Документарна серија 23.30 Економица - Врање (мали фудбал, снимак) 00.00 Вести 00.35 Хит дана</p> <p>наставка програма ТВ Крагујевац</p>	<p>МОЗАИК</p> <p>17.00 Мозаик</p> <p>07.00 Јутарњи програм 09.00 Вести 09.05 Музички програм р. 10.00 Кућињаца р. 10.30 Србија коју волим р. 11.00 Документарна серија р. 12.00 Вести 12.05 Кућињаца 12.35 Агро дневник р 13.00 Музички програм 14.00 Раднички - Јавор (снимак фудбал. утакм.) р. 16.00 Вести 16.05 G.E.T. Report 16.35 Илузиониста р. 17.00 Мозаик 18.00 Ноге на путу 18.30 Мобил Е 18.50 Хит дана 19.00 Хроника 1 19.30 Цртани филм 20.00 Здравље је лек 20.30 Суграђани 21.00 Обалска стража ☐ 22.00 Хроника 2 22.30 Документарна серија 23.30 Биографије познатих р. 00.00 Вести 00.35 Хит дана</p> <p>наставка програма ТВ Крагујевац</p>	<p>ПУТУЈУЋЕ ПРИЧЕ</p> <p>18.00 Путујуће приче</p> <p>07.00 Јутарњи програм 09.00 Вести 09.05 Музички програм р. 10.00 Кућињаца р. 10.30 Ноге на путу р. 11.00 Документарна серија р. 11.55 Вести 12.00 Вести 12.05 Кућињаца 12.35 Култура р. 13.00 Музички програм 14.00 Здравље је лек р. 14.30 Суграђани р. 15.00 Цртани филм р. 15.30 Супертехнолгија р. 16.00 Вести 16.05 Обалска стража р. ☐ 17.00 Мозаик 18.00 Путујуће приче 18.30 Мобил Е 18.40 Хит дана 19.00 Хроника 1 19.30 Цртани филм 20.00 Комунални сервис 21.00 Обалска стража ☐ 22.00 Хроника 2 22.30 Документарна серија 23.30 Раскршћа 00.00 Вести 00.05 Хит дана</p> <p>наставка програма ТВ Крагујевац</p>

филм   серија

НАМА СЕ НАЈВИШЕ ВЕРУЈЕ

www.rtk.co.rs

Мали огласи

ПРОДАЈЕМ двособан стан, Аеродром. Телефон: 063 77 13 607.

ПРОДАЈЕМ YUGO Koral IN, 1.1, 2007, прешао 54000. Цена по договору. Телефон: 064 618 43 53, Журка.

ОГЛАШАВАМ неважећим чек Raiffeisen banke број: 2424045, издат на име Николић Славице.

ОГЛАШАВАМ неважећим чек Raiffeisen banke број: 3091436, издат на име Ристић Горана.

МАТЕМАТИКА, механика, физика – сви узрасти. Часови у току школске године и припрема на настава за упис у Математичку гимназију(СМ) и полагање мале матуре. Студенти (припрема колоквијума и јануар – 2013.). Пријемни (више и високе школе, факултети и војна академија – посебни програм). Велика матура. Такмичења. Телефон: 034 360 202, 063 77 11 002, Арсић.

ОДРИЧЕМ се сина Ристовић Радомира и снаје Ристовић Снежане, унука Ристовић Дејана и Ристовић Данка. Дугове учињене на моје име не признајем. Ристовић Милан, село Голочело

IN MEMORIAM

Ђорђевић Љубиша Биша

војни зубар у пензији

У суботу, првог децембра 2012. године, даваћемо шестомесечни помен, у 11 сати на Варошком гробљу.

Ожалошћене породице
Ђорђевић и Шобот

Дана 24. октобра 2012. године преминуо је наш

Радојко Миловановић

1941 – 2012.

Четрдесетодневни помен даваћемо у недељу, 2. децембра 2012. године, у 12 сати, на гробљу у Белошевцу.

Поносно чувамо успомену.

Његова породица

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЕНЕРГЕТИКЕ,
РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ
ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

На основу чл. 10. став 1. и 2. , а у вези са чл. 29. став 1. и 3. Закона о процени утицаја на животну средину („Сл. Гласник РС“ 135/04, 36/09), даје следеће

ОБАВЕШТЕЊЕ

Носилац пројекта, ГИК „1. МАЈ“ ЛАПОВО из Лапова, Његошева 33, поднео је захтев за одлучивање о потреби процене утицаја на животну средину пројекта експлоатације шљунка и песка бр. 5773 и 5774 К.О. Лапово, на територији општине Лапово.

Заинтересована јавност може да изврши увид у садржину захтева сваког радног дана од 11 – 14 часова у просторијама Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине у Новом Београду, Омладинских бригада 1, канцеларија 653 и достави своје мишљење у року од 10 дана од дана објављивања овог обавештења.

СЕЋАЊЕ

Јеврем Жујић

29.11.1998 – 29.11.2012.

Сећање на тебе вечно ће трајати.

Супруга Милунка,
син Немања и
ћерка Ана

Дана 3. децембра 2012. године десет је година како, надам се и желим да, почиваш у миру

Радоје Лазаревић

1950 – 2002

„Много је људи, али редак је човек“.
Недостајеш нам.

Воли те твоја ћерче

Нашем драгом

Радиши Божићевићу

Даваћемо четрдесетодневни помен, 30. новембра 2012. године, у 12 сати, на Варошком гробљу.

Породица

ТУЖНО СЕЋАЊЕ

5.12.2004 – 5.12.2012.

Васић Горан Васа

Никад нећеш бити заборављен.

Породица Васић

Balkanska 30,
34000 Kragujevac
tel. 034/302-150
office@ribbon.rs
www.ribbon.rs

Raspisuje konkurs za radno mesto

Serviser za reciklažu tonera (jedan izvršilac na neodređeno vreme)

Uslovi za prijavu:

- III ili IV stepen (tehničke struke)
- poznavanje rada na računaru (Microsoft office, internet...)
- obavezno posedovanje vozačke dozvole B kategorije
  - probni rad dva meseca
  - radno iskustvo prednost

Serviser računara (jedan izvršilac na neodređeno vreme)

Uslovi za prijem:

- minimum IV stepen (tehničke struke)
- obavezno posedovanje vozačke dozvole B kategorije
  - znanje engleskog jezika
  - probni rad dva meseca
  - radno iskustvo prednost

Konobar - šanker (šest izvršilaca na neodređeno vreme)

Uslovi za prijem:

- III ili IV stepen (ugostiteljske struke)
- znanje engleskog jezika (osnovni nivo)
  - probni rad dva meseca
- u obzir dolaze kandidati koji nisu stariji od 35 godina.

Rok za slanje prijava je **do 10.12.2012 god** (isključivo na e-mail: direkcija@ribbon.rs) samo kandidati koji uđu u najuži izbor biće kontaktirani.

ИН МЕМОРИАМ

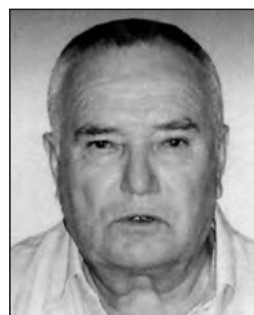

прим. др Никола Милојковић

оториноларинголог
1992 - 2012.

Вољени никада не умиру.

Његови: Вера и Биљана са породицом

У среду, 5. децембра 2012. године, навршава се четрдесет тужних дана од смрти нашег драгог

Матић Обрада

Делује нестварно да те нема. И те како ћеш живети у нашим срцима и бити наша звезда водиља. Са великом тугом и празнином у срцу, али и огромном љубављу која се осећа само за најдраже, молимо се да твоја добра душа почива у миру...

Твоји најмилији: Нада, Милица,
Ненад, Петар и Јован

IN MEMORIAM

Војислав Воја Бранковић

1918 – 1999.

Међу бројним спортским радницима у грузанском крају, добро је познато име Војислава Воја Бранковића, кога од недавно нема међу живима. Остала су пријатна сећања на њега и његову приврженост спорту. Са групом ентузијаста, као тадашњи директор задруге у Губеревцу, 12. августа 1952. године основао је ФК Полет, који се данас такмичи у општинској лиги Кнић. И приликом преласка на посао у „Навип“ у Крагујевац, Воја није заборавио своје Грузане, увек је био уз свој клуб, помагао колико је могао и пратио његове утакмице.

Више нема Воје, али он остаје у сећањима, као велики заљубљеник у спорт и клуб из Губереваца.

СКАНДИНАВКА

157	ХЛЕБНЕ ВИЉКЕ (БОТ.)	УЛИЧНА ПРОСЛАВА, МАСКЕН-БАЛ	ДЕЛОВИ ХЕКТАРА	
ЛУКА У ИЗРАЕЛУ				
РЕТКОСТ, РАРИТЕТ				
ПРОСТ БРОЈ				
ЛИЧНА ЗАМЕНИЦА			ТАЛЕН-ТОВАНЕ	
ИМЕ ГЛУМЦА РАСЕЛА				
ИМЕ ГЛУМЦЕ ГАРДНЕР			ТВ ВОДИТЕЉКА СА СЛИКЕ	
НАРОДНО ЖЕНСКО ИМЕ, РАДА			СТЕЗАЊЕ СРЧАНОГ МИШИЊА	
САСТАВНИЦА РЕКЕ НИЛ			АНТИЛСКА ОСТРВА КРАБЕ	
ИСТОК		ОТОПИНА ВУЛКАН ПОРЕД НАПУЉА	СВИРАЧ НА ВИОЛИНИ	
	ДЕО ГУМЕ БИЦИКЛА (МН.)		АЛПСКИ ГОРШТАК	
	СКУПЛИВЕ-НИХ СЛОВА			
ПОЗНАТА ШВЕДСКА ГЛУМИЦА				
ОЗЕБЛО МЕСТО				
ГРАДСКА УПРАВА (СКР.)		АД АКТА ИСПРАВАН, ТАЧАН (ЛАТ.)	ИНФРА-ЦРВЕНИ ОБЛАСТИ ПОДРУЧЈА	
ПОКАЗНА ЗАМЕНИЦА			РЕПУБЛИКА СРБИЈА ГЛАВНИ ГРАД КАМБОЏЕ	
ТЕМПЕРАТУРА		ПРЕЛИВАТИ ПРЕКО ЗИДОВА СУДА		
БОГАТО		ФУДБАЛЕР ФИЛИП		
СТЕПЕН БРИТАНСКОГ ПЛЕМСТВА			У ОНОМ ПРАВЦУ	
	ОБРЕД ОКО САХРАНЕ (ЛАТ.)		ГРАД У СРЕМУ	
	И ЈОШ ПОЛОВИНУ			
ИЗГРЕД ИСПАД			КАЛАЈ СУБОТИЦА	
ПОЛ ЕНКА		ЗЕМЉИН САТЕЛИТ		
НАСТАТИ (О ДАНУ)		ВАНА-ДИЈУМ		

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																

ВОДОРАВНО: 1. Наше мушко име - Динамит (1), 2. Град у Италији - Просторије са бачвама, качаре - Енглеска мера за површину земљишта (2), 3. Символ ванадијума - Име вајара Аугустинчића - Округло слово - Опсежан спис (3), 4. Атмосфера (скр.) - Лекар, хећим (тур.) - Воштаница - Саставни везник (3), 5. Британски возач Формуле 1 - Наша ранија денс група (1), 6. Име књижевника Диклића - Италијанска поп певачица - Предлог (2), 7. Централни биро (скр.) - Новински члана, фељтон - Резервни алат и прибор (скр.) (2), 8. Име певача Монтена - Окитити се (1), 9. Ризма (озн.) - Бања у Пиринејима - Обитавати (3), 10. Ритер - Житељ Татаске - Страна негација (2), 11. Ранији енглески фудбалер, Пол - Прастановници Балкана - Руда из Ирана (2).

УСПРАВНО: 1. Лице које даје крв (0), 2. Морски гребен - Место код Травника - Река у Аустрији (2), 3. Један од Диминих мускетара - Име бившег тенисера Виландера (1), 4. Амерички глумац, Чарли - Издвојени део ресторана (2), 5. Кило (скр.) - Технолошки стручњаци (1), 6. Оно што се обува на ноге - Динар (скр.) - Литар (озн.) (4), 7. Сликари животиња (1), 8. 7. и 28. слово - Члан владе (1), 9. Латинска упитна заменица - Претерано хвалити (1), 10. Предлог - Број сто, стотка (2), 11. Изазивачи (0), 12. Археолошки локалитет у долини Дунава (0), 13. Обим (скр.) - 7. и 23. слово - Ознака за ампер (озн.) - Језеро у Етиопији (3), 14. Због тога - Мочвара - Символ азота (2), 15. Летовалиште код Опатије - Убице из заседе (1), 16. Превртљивци - Основна тарифа (скр.) (1).

МАГИЧНИ КВАДРАТ

1	2	3	4	5	6	7
2						
3						
4						
5						
6						
7						

СУДОКУ

НИВО ТЕЖИНЕ: средњи

		7					3
3	6						7
1			7	6	8		9
			9	4	3		2
	3		8			6	
		4	2				5
	9		3				
6	8	9					
7	2		8	5	1	4	6

НИВО ТЕЖИНЕ: тешки

2				5		
	4			8	5	
7	6			2	4	
4		9	6			
		8	7	5	6	1
5				9		
8			6			
6	7	1	9	3	5	2
3						6

РЕШЕЊА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

СКАНДИНАВКА: маковина, алатура, јарани, у, дуалитет, акница, о, нафтени, п, ии, тои, еол, кант, клипан, а, аћим, кл, пк, литри, чини, виј, е, кћерка, леварден, андреоти.

БЕЛА УКРШТЕНИЦА: геолози, окд, дар, разрада, крволок, ато, ев, п, накот, изис, лу, лат, кср, учитати, ла, ривс, асигнат.

МОЗАИЧКА УКРШТЕНИЦА: зонашце, аеротерм, цл, неред, отс, липе, пета, дан, арендар, тампон, м, ишпан, ми, си, сопот, е, масакр, синатра, мар, чкаљ, итас, аге, трнке, оз, рада дара, апатинац.

СУДОКУ: а) 324-851-967, 698-374-512, 715-962-348, 936-425-871, 841-637-259, 572-189-436, 259-713-684, 487-596-123, 163-248-795. б) 243-659-781, 597-138-426, 816-742-953, 971-384-562, 362-517-894, 485-296-137, 728-961-345, 639-475-218, 154-823-679. в) 184-372-596, 762-159-348, 953-864-172, 247-691-835, 318-245-769, 695-783-214, 421-938-657, 879-516-423, 536-427-981.

СЛОВИ: А, АЈ, АН, БО, ВАН, ДИ, ЖА, КВАР, ЛА, ЛА, МАКС, НАЦ, РА, САН, ТИ, ТОЧ, У, УБ, ФАН, ХО, ХО.

- Име и презиме шпанског прозаисте,
- Историјски роман Волтера Скота,
- Математички појам, квантификатор,
- Град у Индији (Утар Прадеш),
- Атински комедиограф из 4. века пре наше ере,
- Инсект из рода правокрылаца, уљез,
- Врста народне тканине.

ОД ЧЕТВРТА ДО ЧЕТВРТА

П Е Т А К

ФУТСАЛ: Економац
- Врање, хала „Језеро“ (19.00)
ОДБОЈКА (Ж): Смеч 5
- Поштар (Београд), сала „Артем“ (19.00)

С У Б О Т А

ФУДБАЛ: Раднички 1923
- Јавор (Ивањица), стадион „Чика Дача“ (13.00)

КОШАРКА: Раднички
- Загар, хала „Језеро“ (17.00)
ОДБОЈКА (Ж): Крајув
- Фушић, сала ОШ „Стијанислав Сремчевић“ (19.00)

КОШАРКА: Раднички
- Шумадија (Крагујевац), хала „Парк“ (20.00)

С Р Е Д А

ОДБОЈКА: Раднички Креди банка - Орион Дојинхем (Холандија), хала „Језеро“ (17.00)

ЧЕЛЕНЦ КУП

Аустријанци отписани, стижу Холанђани

ИЗУЗЕТНОМ концентрацијом, после готово изгубљеног двомеча са аустријском екипом, играчи Радничког Креди банке су успели да поврате самопоуздање и у „елатном“ сету осигурају пролазак у друго коло Челинц купа.

Крагујевачки састав је на реванш у Амштетен дошао са победом од 3:0, али истим омером изгубио је реванш од екипе Хипо Но. Резултат је био тесан, 25:23, 25:20, 25:23, је домаћин је увек у финалу деоница имао више снаге. У одлучујућем сету најпре су наши момци повели са 5:3, ривал је преокренуо, но следи још једна серија од три поена па се на промену страна одлази са предношћу 8:7. Промену у темпо игре донела је и промена техничара, ушао је Игор Јовановић, па је до краја екипа Дејана Матића издржала налете противника и славила са 15:13.

Наставак такмичења очекује се у децембру, а ривал Радничком је једна од поражених екипа из првог кола ЦЕВ купа, Орион Дојинхем из Холандије. Први меч игра се у „Језеру“ у среду 5. децембра од 17 сати, а реванш недељу дана касније.

М. М.

ВАТЕРПОЛО

РАДНИЧКИ - МАТАРО 14:5

Ајмо, следећи...

КРАГУЈЕВАЦ - Место: Зајворени базен СЦ „Парк“. Гледалаца: 600. Судије: Лука Бјанко (Италија), Улрих Шјител (Немачка). Играч више: Раднички 9(7), Матаро 9(1). Пеширци: Раднички 3/2, Матаро 1/1. Резултат по четвртинама: 5:3, 4:1, 1:1, 4:0.

РАДНИЧКИ: Радић, Бурић 1, Ђирковић, Марковић 1, Гак 2, Башић 1, Ђурић 1, Чујић 1, Злоковић 2, Ф. Филиповић 2, Удовичић 2, Ђ. Филиповић 1, Лазућ.

МАТАРО: Гардоњи, Барбеназ 1, Мерино, Фернандез, Бабаји 2, А. Гарсија, Бах 1, Кодина 1, Ж. Гарсија, Кинес, Минез, Муњоз.

НИШТА друго до нове убедљиве победе над шпанским Матаром, није се ни очекивало после вишеоног у предграђу Барселоне пре десет дана, када су „црвени“ славили са 17:9. Тако су Шпанци и у Крагујевцу, нормално, морали да истрпе „тортуру“ ватерполиста Радничког, који су други четвртфинални дуел Купа Европе добили са 14:5.

ШПАНЦИ БИ ИЗГУБИЛИ И СА ДВА ГОЛМАНА У ИГРИ...

Foto: vkradnicki.com

Пролаз у полуфинале, иако већ обезбеђен, потврдили су домаћини већ на самом старту сусрета. Повели су са два гола разлике у првој деоници (5:3), да би у наредној четвртини практично довршили посао - 9:4.

Потом је уследила кратка пауза у решетању гола ривала, да би у последњих осам минута гости били дотучени.

Жреб за полуфинале је 13. децембра, а екипе које би нам могле бити противници су већ позната Флоренција, те Дебрецин и Савона.

В. У. К.

ОДБОЈКА

РАДНИЧКИ КРЕДИ БАНКА - МЛАДИ РАДНИК 2:3

Гости се насладили

КРАГУЈЕВАЦ - Хала: „Језеро“. Гледалаца: 300. Судије: Баланчић и Миљковић (Београд). Резултат по сетовима: 21:25, 25:21, 25:22, 21:25, 10:15.

РАДНИЧКИ КРЕДИ БАНКА: Ђурић 1, Н. Стефановић 15, Јовановић 1, Радовић 10, Перовић 9, Вуловић, Илић, Ивовић 1, Чедић 27, Благојевић, Пантелић (либеро).

МЛАДИ РАДНИК: Стојсављевић 5, Мунћан 8, Шљиванчанин, Пецућ 2, Булић, Брчић 18, Јевђић 14, Пековић (либеро), Пејировић 21, Мицић, Н. Матијашевић 6, М. Матијашевић 2.

БОЉИ пријем Пожареваца био је одлучујући фактор у овој такмици. Раднички је у том, али и свим осталим сегментима играо на махове, што никако није довољно да се савлада озбиљна екипа какав је Млади радник. Добру игру пружили су само средином меча, када су преокренули резул-

АКТУЕЛАН КУП СРБИЈЕ

На терену Смеч и Раднички

УТАКМИЦЕ осмине финала националног купа одигране су током ове седмице, а Крагујевац је имао представнике у обе конкуренције. Код девојака Смеч 5 је прекинуо угостио суперлигаша Јединство из Ужица, док су играчи Радничког Креди банке свој меч одиграли синоћ у Јагдини са истоименом екипом.

Како се игра само један меч, победници ових дуела стичу право да се пласирају у наставак такмичења.

тат на 2:1 у своју корист, све остало је било бледо и неуверљиво.

Матић је већ већ крајем првог и почетком другог сета био приморан да из игре извуче „прочитано“ Илића и индиспониранио Ђурића. То, али и пад концентрације ривала донело је резултат. Разиграо се Чедић, пасивни блок је био солидан, па су се поени освајали у серијама. У четвртој деоници гости ризикују и појачавају сервис, док се са друге стране лопта само пребацује у поље. Пријем,

који се дотле некако држао, тотално је „пукао“. Ривал је одиграо веома дисциплиновано, пожртвовано, прецизно, па ниједна лопта практично није пала у поље, што им је и донело предност. С друге стране, непотребан и јако изражен бес због немоћи, нарочито код Немање Радовића, однео је и последњу шансу за освајање макар два бода.

Наредни меч игра се за викенд, а крагујевачки састав гостује Спартку у Љигу.

М. М.

ПЛИВАЊЕ

ОДРЖАН ПРВИ МЕЂУНАРОДНИ ПЛИВАЧКИ МИТИНГ У КРАГУЈЕВЦУ

Гужва, к'о на плажи

ПРВИ међународни пливачки митинг икад одржан у нашем граду, „Куп Крагујевца 2012“, окупио је на затвореном базену СЦ „Парка“, прошле суботе, невероватних 938 такмичара. Наиме, у седам узрасних категорија надметао се 41 клуб из Босне и Херцеговине, Македоније, Црне Горе, Румуније и Србије. Наравно, домаћин турнира, Пливачки клуб Раднички имао је највише учесника, чак 159, а одмах за њима био је још један овдашњи клуб, Пират, са 72 такмичара.

Ипак, то није било довољно да се и на екипној табели издије на сам врх. Тимски победник је београдски „11. април“, а за њим су следили Црвена звезда и Свети Никола из Ниша. Раднички је надметање окончао као шести, Пират је био осми, док су такође крагујевачки клубови, Делфин и Фока, заузели 13, односно 29. место.

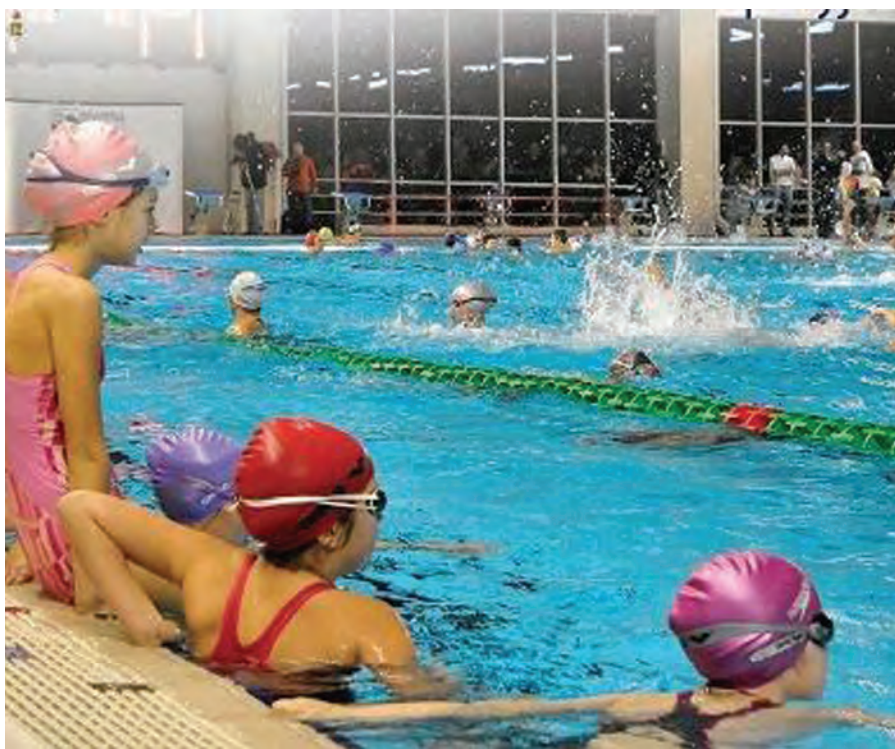
Међутим, највише медаља освојио је румунски Питешти - 35, (15 златних, 11 сребрних и девет бронзаних), и то са свега 19 пливача. Од наших, ту је најбоље прошао седмопласирани Пират са 11 медаља (пет златних, три сребрне, три бронзана), Раднички их је имао 10 (3-1-6), Делфин четири (2-1-1), а Фока три (сребру и две бронзана).

Најбољим појединцем показао се Јанко Радмановић из Београдског пливачког клуба, а код девојчица то је била Јана Цирић, чланица нишког Светог Николе.

В. У. К.

Ксенија 13. у Словачкој

НАЈБОЉА пливачица Радничког, Ксенија Јовановић, није могла да наступи на крагујевачком митингу, пошто је бранила боје кадетске репрезентације Србије на Првенству централне Европе у Словачкој. И, у дисциплини 100 метара леђно, заузела је солидно, 13. место.

Praznična AKCIJA

Za kupovinu u iznosu od
3.001 - 5.000 din

POKLON
toaletni set u vrednosti od **890** din

Za kupovinu u iznosu od
5.001 - 7.000 din

POKLON
toaletni set u vrednosti od **1.490** din

Za kupovinu preko
7.001 din

POKLON
toaletni set u vrednosti od **1.990** din

H&O
Kragujevac
Kragujevac Plaza,
Bulevar kraljice Marije 56,
tel 064/ 82 137 93

Na kompletan asortiman!

25%

Do kraja novembra!

DIJAMANT

Za zdravlje naše dece!

HUMANITARNA AKCIJA

Nabavka opreme neophodne za zdravstvenu zaštitu dece

Kupovinom Dijamantovih margarina i majoneza u u objektima partnera akcije pomažete Domu zdravlja u Kragujevcu.

Proizvodi čijom kupovinom pomažete akciju: Classic majonez (100, 200 i 300ml), Classic i Dijavit margarini (250g).

www.dijamant.rs, besplatni info telefon: 0800 050 500

Partneri akcije:

